

Povezanost stavova o roditeljstvu i vjeroispovijesti kod studenata hrvatskih sveučilišta

---

Kovačić, Mateja

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:902247>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Sveučilišni diplomski studij pedagogije (dvopredmetni)

Mateja Kovačić

**Povezanost stavova o roditeljstvu i vjeroispovijesti
kod studenata hrvatskih sveučilišta**

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Sveučilišni diplomski studij pedagogije (dvopredmetni)

Povezanost stavova o roditeljstvu i vjeroispovijesti kod studenata hrvatskih
sveučilišta

Diplomski rad

Student/ica:

Mateja Kovačić

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Rozana Petani

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mateja Kovačić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Povezanost stavova o roditeljstvu i vjeroispovijesti kod studenata Hrvatskih sveučilišta** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 9. rujna 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. RODITELJSTVO	3
2.1. Majčinstvo	5
2.2. Očinstvo	7
2.3. Suvremena obitelj	12
2.3.1. Roditeljski odgojni stilovi	13
2.3.2. Roditeljske odgojne zadaće	18
3. ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA RODITELJSTVO	20
3.1. Odgađanje roditeljstva	22
3.2. Utjecaj vjeroispovijesti	24
4. METODOLOGIJA	27
4.1. Predmet istraživanja	27
4.2. Cilj istraživanja	27
4.3. Zadatci istraživanja	27
4.4. Ispitanici	27
4.5. Metode i instrumenti istraživanja	28
5. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA	29
5.1. Podatci o sudionicima	29
5.2. Stavovi studenata o vlastitom potencijalnom roditeljstvu	39
5.3. Stavovi studenata o prednostima i nedostacima roditeljstva	46
5.4. Stavovi studenata o vjeroispovijesti	50
6. RASPRAVA	53
7. ZAKLJUČAK	56
8. POPIS LITERATURE	57
9. POPIS TABLICA I SLIKA	61
10. PRILOZI	65
11. SAŽETAK	71
12. SUMMARY	72

1. UVOD

Odlučiti postati roditeljem predstavlja velike promjene u životu pojedinaca i svaka osoba nije spremna prihvatiti takve promjene. Buduće majke i očevi se pripremaju na brojne neprospavane sate, financijske izdatke koje zahtjeva dijete, učestalu brigu za dobrobit djeteta i vlastitu brigu o tome pružaju li djetetu sve što mu je potrebno da uspješno i sigurno raste i razvija se. Majke se više emocionalno povezuju sa svojom djecom, dok očevi pristupaju odgoju kroz igru. U oba slučaja pojedinci se kroz svoje vještine i znanje trude pružiti najbolji odgoj koji mogu. Iako roditeljstvo donosi brojne promjene, koje su za neke pozitivne dok su za druge negativne, svaki roditelj mora biti spreman izvršavati svoje odgojne zadaće. Kao roditelji pojedinci su dužni shvatiti kako njihovi postupci donose sa sobom posljedice koje će utjecati na njihovu obitelj, djecu i odnose. Uz stabilan i ispravan odgojni plan roditelji si mogu olakšati zadatak roditeljstva i pružiti određenu sigurnost i čvrstoću između odnosa. Također, iako u današnjem društvu imamo brojne mogućnosti za postajanjem roditeljem, čime pojedinci mogu biti roditelji bez partnera, utjecaj koji majka i otac imaju na dijete i njegovo odrastanje nije zanemarljiv, stoga zdrav i čvrst bračni odnos unaprijed pretpostavlja lakše nošenje sa zadaćom roditeljstva. Kao i u svakom drugom aspektu života, u roditeljstvu je potrebno postaviti određene ciljeve koji su jasni i za koje se zna kako će se oni izvršavati. Sve prethodno navedeno obuhvaća odgojni stil, odnosno kako će se roditelj odnositi prema svom djetetu, koliko će biti pažljiv, topao, osjetljiv na dijete i na njegove zahtjeve. Nadalje, vjeroispovijest roditelja također ima veliku ulogu u odgoju djeteta. Neovisno o tome opredjeljuje li se roditelj na određenu vjeru ili odbacuje postojanje ikakve više vlasti, roditeljsko vjerovanje i ponašanje obzirom na uvjerenje oblikuje dijete i njegov rast. Upravo zbog shvaćanja važnosti vjere u životu roditelja provodi se ovo istraživanje kroz koje se pokušavaju utvrditi stavovi studenata, ne samo o roditeljstvu već i o vjeroispovijesti i njezinom utjecaju na odgoj buduće djece. Kroz prvo poglavlje ovog istraživanja analizirati ćemo sam pojam roditeljstva, njegovu važnost u životu pojedinaca, pojam majčinstva i očinstva, različite načine na koje majke i očevi pristupaju odgoju, njihove karakteristike i različite snage u odgoju. Kroz prvo poglavlje također ćemo analizirati suvremenu obitelj, odgojne stilove i različite uspjehe koje oni imaju prilikom odgoja djece, no također ćemo se usredotočiti na analizu važnosti roditeljskih odgojnih zadaća. Sljedeće poglavlje ovog istraživanja proučavati će čimbenike koji utječu na roditeljstvu, poput utjecaj socioekonomskog statusa, utjecaja vjeroispovijesti, kao i razloge zbog odgađanja

roditeljstva. U trećem poglavlju nalaziti će se metodologija rada, predmet, cilj, zadatci i metode istraživanja, kao i ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju. Četvrto poglavlje detaljno analizira rezultate istraživanja, stavove studenata o vlastitom potencijalnom roditeljstvu, o prednostima i nedostacima roditeljstva i o stavovima studenata o vjeroispovijesti.

2. RODITELJSTVO

Pojam roditeljstva može se definirati na mnoge načine, stoga jedan od osnovnih uređenja ovog pojma je upravo pravni. Obiteljski zakon (2015) roditeljstvo definira kao glavnu dužnost, ali i prava roditelja da pružaju prikladnu zaštitu i skrb kako bi se osigurala djetetova osobna i imovinska dobrobit (članak 91), da brinu o djetetovoj dobrobiti, njegovu zdravlju i životu te da mu pruže odgoj i obrazovanje (članak 92), te da usmjeravaju dijete kako bi se razvilo u odgovornu, samouvjerenu, marljivu i moralnu osobu (članak 93). Roditeljstvo je nepovratan pojam (članak 91), i jednom kada se stupi u ulogu roditelja, skrb se nastavlja sve dok dijete ne postane poslovno sposobno, ne usvoji se, ili roditelj ne umre (članak 117). Drugim riječima, roditelji su odgajatelji koji su prvi i najznačajniji u životu djeteta. Oni su prvi modeli koje dijete imitira, uzori prema kojima se dijete uči govoriti i stvarati odnose s okolinom. Njihova narav utječe na dijete, neovisno radi li se o vedrini i optimizmu ili mrzovolji i potištenosti (Ljubetić, 2007). Nadalje, Patterson (1992, navedeno u Rosić, Zloković, 2002: 39) predstavlja roditeljsko ponašanje kroz pet osnovnih aspekata, a to su „disciplina, pozitivno potkrepljenje, nadziranje dječje aktivnosti i odnosa među vršnjacima, dijeljenje aktivnosti unutar obitelji i zajedničko rješavanje problema u obitelji“. Obzirom da ovi aspekti mogu utjecati na dijete na brojne načine, uključujući emocionalni i društveni razvoj, nadalje ćemo kroz rad istražiti koliko utjecaja majke, a koliko očevi imaju upravo u provedbi ovih aspekata.

Kada se razmatra obiteljski odgoj, činjenica je da se roditeljstvo često izjednačava s ulogom majke, odnosno majčinstvom. To je posljedica istraživanja koja su do početka 90-ih godina istraživala utjecaj majki na obitelj (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Međutim, s nastavkom istraživanja primijetio se važni utjecaj oca, kako na majku, tako i na djecu. Taj utjecaj, ili manjak utjecaja se ističe upravo u obiteljima samohranih majki gdje je moguća pojava određenog „odgojnog deficita“ zbog nedostatka oca (Čudina-Obradović, Obradović, 2006: 250). Nadalje, s razvojem suvremenog društva u kojemu se žene i majke sve više okreću razvoju karijere, utjecaj oca i njegova uloga u odgoju i brizi za djecu postaje sve važnija. Štoviše, ovakav napredak u društvu postavlja sve veća očekivanja na očeve, no ovaj put ta očekivanja nisu usmjerena samo na novčanu i materijalnu skrb za obitelj, već i na odgojni i obrazovni utjecaj koji očevi imaju na djecu. Kada se razmatra način odgoja između oca i majke, moguće je primijetiti kako se njihovo

roditeljstvo ne razlikuje samo po tome koliko su uključeni u živote svoje djece, već prema vrsti aktivnosti koju provode s djecom i načinu na koji se odnose prema djeci. Djeca zahtijevaju pažnju te jasno razlučuju emocije roditelja, odnosno je li roditelj radostan u odnosu s njime ili ga roditelj promatra kao čistu obvezu (Juul, 2016). Upravo te razlike u ponašanju imaju brojne posljedice (bilo pozitivne ili negativne) na dijete i nazivaju se praksom majke i praksom oca (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Tijekom odgoja od velike je važnosti da dijete razvije društveno-emocionalnu regulaciju. Taj razvoj se odvija već od rane dobi djeteta, kroz njegovo uspostavljanje vlastitog identiteta i svijesti o sebi. Nadalje, uspostavljanje vlastite svijesti djetetu omogućuje neovisnost, uči ga ispravnim načinima za odnošenje s frustracijama, shvaćanju kako frustracije i zadovoljstvo nisu uvijek trenutni te dijeljenju s osobama iz svoje blizine. Kako bi se ovi procesi ispravno ostvarili, potrebno je uspostaviti određene granice u djetetovu životu. Roditelji kao najvažnije osobe u djetetovu životu imaju odgovornost voditi ga kroz proces odrastanja, upoznavati ga s okolinom oko njega i brinuti za njegovu dobrobit i sigurnost. Ispravno postavljanje granica uzima u obzir dobrobit djeteta, uvažava njegove potrebe kao i potrebe roditelja. Buljan Flander (2018) ističe važnost vremenskog postavljanja granica, odnosno kako je granice potrebno postaviti prije nastanka problema ili potrebe za njima. Na ovaj način one ne utječu na odnos između roditelja i djeteta te se pokazuju kao djelotvornije kada su postavljene u ljubavi i poštivanju, umjesto u strahu i naređivanju. Također, kako bi roditelji imali korist od granica, moraju biti dosljedni u njihovu provođenju. „U našem se društvu uvijek cijenio čovjek koji je postupao u skladu s onim što je govorio“ (Juul, 2016: 114). Ovaj citat obiteljskog terapeuta Juula upravo utvrđuje važnost dosljednosti. Ukoliko roditelji popuštaju ili ne provode granice koje postave, dijete njihove poruke ne shvaća ozbiljno te ne poštuje ono što roditelji od njih traže. Uz uspješno shvaćanje granica, djeca uče kako ih postavljati kasnije u životu. (Buljan Flander, 2018). Djetetova kompetencija u daljnjem životu pokazuje koliko su roditelji i ono uspješno izvršili te zadatke. Međutim, kako bi se postigla društveno-emocionalna regulacija, NICHD (2004, navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006) navodi važnu karakteristiku koja se odnosi na roditeljsko ponašanje: roditeljsku nazočnost, odnosno roditeljsku dostupnost. Oboje se odnosi na emocionalnu i tjelesnu dostupnost koje djetetu pružaju osjećaj bliskosti s roditeljima. U toj ulozi trebaju sudjelovati oba roditelja,

upravo zato što se djeca koja imaju izgrađen odnos s majkom i s ocem snalaze bolje u životu i imaju skladniji razvoj (Juul, 2016).

2.1. Majčinstvo

Kada govorimo o definiciji majčinstva možemo tvrditi kako je ono nešto što je jasno i razumljivo. Međutim, u današnje vrijeme mnogi se pojmovi izdvajaju kao opisi majčinstva, čineći ovaj pojam do određene mjere nepotrebno kompliciranim. Ukoliko se pojam majke definira iz feminističke perspektive, može se zagovarati kako je ono određeno društvenom praksom te je obuhvaćeno ideološkim i važnim kulturnim značenjem - ono je određeno i strukturirano pod ideologijom patrijarhata, stoga se odnosi na brigu o djeci (Snitow, 1992 navedeno u Vrcelj, 2019). Nadalje, drugačije poimanje majčinstva ga može definirati kao određenu vrstu kontrole ili biološke važnosti. Ukoliko žena ne postane majkom, ona ne ispunjava svoju rodnu ulogu (Rosić, Zloković, 2002). U današnjem dobu postoji niz načina na koji žena može postati majkom, bilo da se radi o umjetnoj oplodnji, surogat majci ili usvajanju. No prema obiteljskom zakonu (2015) Republike Hrvatske majka je ona žena koja je dijete rodila (članak 53.). Također, majkama se nazivaju žene koje su posvojile dijete te su upisane u maticu rođenih (članak 146.) čime zauvijek postaju majke.

Ukoliko govorimo o majčinstvu kao roditeljskom osjećaju koji je subjektivan, ono je jedno od važnih izvora identiteta za mnoge žene, izrazito značajniji nego li su to karijera ili brak. Istinitost ove tvrdnje očituje se kroz nekoliko situacija, uključujući bol i osjećaj neuspjeha žena koje ne mogu roditi, društvenom ili obiteljskom pritisku da se žena uda ili rodi dijete, te velikim naporima koje žene ulažu kako bi rodile, odgojile i brinule za djecu. Žene koje imaju mogućnost same roditi svoju djecu razvijaju posebno složeni odnos s djetetom koje nose u svojoj utrobi. U skladu s razvijanjem djeteta, žene prolaze brojne promjene i krize vlastitog identiteta prelaskom u ulogu majke (Tsabary, 2019). Prema ovim informacijama možemo zaključiti kako je uloga majke mnogo važnija ženama nego li je uloga oca muškarcima, ali također da je uloga majke ženama jedan od mjerila njihove ženstvenosti. Nadalje, unazad nekoliko godina sve je veći broj samohranih majki, pogotovo na području zapadne Europe i Sjeverne Amerike, koje ili same biraju postati majke van braka ili dolaze iz razorenih brakova. Obzirom da se o majčinstvu može razmišljati kao o osobnom ostvarenju i ispunjenju, razumljivo je zašto se sve veći broj žena

odlučuje na samohrano majčinstvo. Međutim, iako biti majka znači biti ispunjen u jednom dijelu svog života, biti roditelj donosi mnogo tereta sa sobom, poput većeg financijskom tereta, manjka slobode i porasta odgovornosti (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Upravo ovi brojni tereti, kao i odsutnost oca kao partnera i roditelja mogu prouzročiti nezdrave „fiksacije“ majke za dijete i djeteta za majku, odnosno manjak zdravog odnosa između muškarca i žene stvara okolinu u kojoj se razvijaju nezdrave ovisnosti između majke i djeteta (Juil, 2016). Iako je današnje društvo dosta napredovalo u pogledu uloge žene, i dalje se može primijetiti zaostala težnja tradicionalnom pogledu na obitelj gdje je ženina uloga specifično usmjerena na majčinstvo, odnosno na njezino intenzivno predanje djetetu na štetu vlastitom napredovanju i razvoju. Ovakav pogled na žene kao majke proizlazi iz instinktivnog majčinskog ponašanja koje žene imaju, njihove potrebe za brigu i dobrobit djece, emocionalnu bliskost s djecom kao i predosjećanja potrebe koju njihova djeca imaju. Žene razvijaju svoju majčinsku praksu na brojne načine, a njezinim razvojem imaju priliku iskusiti kako ona utječe na razvoj njihovog djeteta (Arendell, 2000).

Jedna od najvažnijih uloga u razvoju djeteta čini privrženost. Ona se razvija kao snažna emocionalna povezanost između skrbnika i djeteta, a najčešći skrbnik koji provodi znatno vrijeme s djetetom pri početku njegovog života je majka. Dijete izražava privrženost na mnoge načine, od izraza radosti i nježnosti, do straha od odvajanja te potrebe za utjehom i sigurnošću. Kroz zdrav razvoj privrženosti dijete razvija društvene odnose, emocionalnost, ali i kognitivne sposobnosti. (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Majčinsko ponašanje je od izuzetne važnosti u razvoju djetetove osjetljivosti. Obzirom da majke i očevi imaju različite pristupe odgoju djeteta, ali i odnosu koji uspostavljaju sa svojim djetetom, majke se ističu kao one koje više utječu na sposobnost emocionalne regulacije djeteta. Međutim, iako su majke izuzetno emotivno uključene u život svoje djece, stalni stereotipni pritisak na majku kao jedinu odgovornu za dobrobit djeteta može uroditi snažnim emocionalnim pritiskom na dobrobit žene, koji posljedično utječe na majčino psihološko zdravlje, ali i zdravlje odnosa između djeteta i njegove majke (Pernar, 2010). Također, ovisno o tome ponaša li se majka nametljivo ili je poticajna, osjetljiva na dječje potrebe ili nezainteresirana, reagira na dijete ili je indiferentna, djetetov razvoj će biti oblikovan njezinim ponašanjem. Zainteresirane i osjetljive majke odgajaju djecu koja se znaju regulirati, biti mirna i zadržavati pozornost, upravljati svojim emocijama što svakako utječe na njihov daljnji uspjeh u životu (Clark i Ladd, 2000 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Toplina i brižnost

majke imaju sposobnost zaštititi dijete od delikvencije u starijoj dobi (Mark, 1994 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006), njezino prihvaćanje pozitivno utječe na emocionalni razvoj, dok zbog odbacivanja dijete može razviti brojne poremećaje, poput agresije ili povlačenja u sebe.

Nadalje, kao majčinu praksu, odnosno njezinu specifičnu zadaću u odgoju i brizi za dijete možemo nazvati „uključenošću u podizanje djeteta“ (Wood i Repetti, 2004, navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Ti zadatci uključuju sve od mijenjanja pelena, presvlačenja, kupanja, hranjenja, igranja s djetetom, čitanje priča, kupovina odjeće i igračaka pa do razgovora s djetetom, organiziranje aktivnosti za dijete, pomaganje s učenjem i brojne druge aktivnosti. Iz ovoga zaključujemo kako majčinska praksa nije samo vezana za znanje ili vještine majke, već se ona veže za nezaobilazne potrebe djeteta, kao i duboku emocionalnu povezanost zahvaljujući kojoj se razvijaju buduće djetetove kompetencije. Naravno, tokom ispunjavanja majčinske prakse važno je ne zapostaviti vlastiti odnos s partnerom jer „najdragocjeniji poklon koji možete dati svojoj djeci to da se dobro brinete za sebe i svoju vezu“ (Juul, 2016: 63). Iako je kroz vrijeme uključenost majke u brigu i odgoj djece bio veći, suvremeno doba donosi promjenu te se uloga očeva povećava, dok majke smanjuju svoju uključenost. Ovakva promjena rezultat je različitih životnih utjecaja, od zaposlenosti ili nezaposlenosti majke ili oca do dostupnosti drugih oblika brige za djecu, ali i zbog načina na koji pojedinci shvaćaju ulogu majke ili oca u obitelji.

2.2. Očinstvo

Uz majku, otac je jedan od glavnih osoba u životu djeteta. Iako je majka u početku bliža s djetetom zbog potrebe hranjenja i privrženosti, otac ima itekako važnu ulogu u djetetovom daljnjem razvoju. Brust Nemet (2021) kaže kako očevi dobivaju jednako važnu ulogu kao i majke već od trenutka djetetovog začeća. Očevima se može nazvati mnogo muškaraca, stoga Čudina-Obradović i Obradović (2006: 257) govore o biološkim i nebiološkim očevima kao: „otac-hranitelj obitelji, otac u obitelji dvostrukog hranitelja, rastavljeni očevi (koji mogu potpuno preuzeti brigu o djetetu, ili preuzeti zajedničku brigu s majkom, ili preuzeti samo brigu za uzdržavanje, ili se uopće ne brinuti za dijete), izvanbračni očevi, očevi koji preuzimaju djelomičnu brigu za djecu iz prethodnog braka i potpunu brigu za djecu iz novog braka i djecu svoje nove partnerice,

adolescentski očevi u braku i adolescentski očevi izvan braka s maloljetnicom, te očevi iz kohabitacijske trajne ili razvrgnute veze“. Štoviše, iako se dugi niz godina oca promatralo iznimno kao osobu koja provada za obitelj, brine se za njezinu financijsku sigurnost i dobrobit te obavlja poslove koji nisu vezani za kućanstvo, njihova uloga se s vremenom promijenila i zadobila nove aspekte. Stoga otac više nije samo daleka figura u djetetovu životu, već postaje sve aktivnija i brižnija osoba u životu djeteta (Pernar, 2010).

Očevi imaju drugačiju ulogu u usporedbi s majkom, dok one uspostavljaju socijalno-emocionalne odnose s djetetom, otac se usmjerava na igranje, podučavanje, neovisno istraživanje i izazove. Pristup očeva prema djeci je više tjelesno i motorički aktivan dok je pristup majki više verbalan (Ljubetić, 2007). Iako je uloga majke slična kod većine žena po pitanju aktivnosti, očevi se više međusobno razlikuju po svojim pristupima i sudjelovanju u odgoju, ali pronalaze sličnosti u poticanju neovisnosti, razvijanju igre i samostalnosti. Očevi se bave rješavanjem problema kroz zabavu te njihov topao pristup razvija sigurnost u djeci koji im je potreban kako bi izbjegli osjećaje tjeskobe i depresije u starijoj dobi. Međutim, Ljubetić (2007) iznosi zanimljivu činjenicu kako iskustvo roditelja u odnosu s djecom čini razliku u ponašanju očeva i majki, a ne njihov spol. Po tome jasno zaključujemo kako su očevi jednako kompetentni brinuti o djeci kao i majke.

Govoreći o subjektivnim doživljajima koje očevi proživljavaju nasuprot majkama, mogu se primijetiti razlike. Kao što smo spomenuli, žene imaju veći društveni pritisak postati majkama. Ovu tvrdnju ćemo potvrditi kroz analizu provedenog istraživanja kasnije u radu. Žene ne samo da shvaćaju majčinstvo ozbiljnije, one nemogućnost majčinstva shvaćaju kao vlastiti neuspjeh, iako se ne radi o njihovoj krivici (Tsabary, 2019). Suprotno tome, muškarci nemaju toliki pritisak društva da postanu očevi, stoga sama pojava moguće neplodnosti ne uzrokuje u njima slamanje identiteta i osjećaj neuspjeha koliko ga stvara u ženi. Ukratko govoreći, očinstvo je poželjna uloga koju muškarac može ostvariti ako želi, dok je majčinstvo više dio ženinog identiteta (Pernar, 2010).

Zbog podjele rodni uloga u društvu, ali i zbog svojih sposobnosti i vještina, očevi se uključuju drugačije u brigu za dijete od majki. Štoviše, veza između oca i djeteta od jednake je važnosti kao i odnos majke i djeteta. Obzirom da muškarci imaju manje prilika za učenje i prilagođavanje na ulogu oca, za razliku od žena na majku, njihova pripremljenost za očinstvo nije

toliko izražena niti jasna kao u majki. Dok žene usvajaju znanja za brigu o djetetu kroz brojne igre u djetinjstvu, te daljnje interakcije kroz odraslu dob, one dolaskom svojeg djeteta na svijet već imaju određena znanja i vještine. S druge strane, muškarci postaju očevima uglavnom tek kada se dijete rodi (Pernar, 2010). U tom trenutku on postaje odgovoran za svoje dijete, no to ne znači kako ima ispravno razumijevanje očinstva. Kako postupati kao otac stječe tek aktivnim uključivanjem u aktivnosti vezane za dijete, učeći na zadacima koje obavlja majka, te uspješnim stjecanjem tih znanja postaje siguran i samopouzdan u sebe i svoje kompetencije kao roditelja. Razumijevanje očinstva i očinske kompetencije ne događa se za sve u isto vrijeme. Ljubetić (2007) navodi kako upravo to aktivno uključivanje u odgoj rezultira većim zadovoljstvom u braku i u odnosu s djecom. Ukoliko su žene zadovoljne očevima i njihovim odnosima prema odgoju, očevi se više i radije uključuju u interakcije s djecom i sretniji su u svojoj očinskoj ulozi. Martin i Colbert (1997, navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006) u svojim istraživanjima pronalaze kako su mladi očevi više uključeni u brigu za dijete onda kada ono može aktivno komunicirati. Međutim, stariji očevi od trideset godina pa nadalje bivaju uključeni u brigu za dijete odmah od rođenja. Razlozi za ovu razliku objašnjavaju se većom emocionalnom i financijskom spremnošću starijih očeva za tu ulogu. Nadalje, novija istraživanja o očevima i njihovoj uključenosti u brigu za djecu utvrđuju istinitost informacija koje su navedene. Tako Gerson (2010) iznosi utjecaj modernog doba na očeve, kao i naglasak koji se sve više stavlja na očevu uključenost u odgoj. Zbog sve veće želje za očevom uključenosti u odgoj, očevi se suočavaju s novim izazovima koji uključuju balansiranje obveze provođenja za obitelj s pritiscima radnog mjesta koje nije nužno prilagođeno za takav život (Kowlessar i sur., 2015). Ovakvi konflikti mogu rezultirati pojavom dodatnog stresa u životima očeva. Također, osim stresora koji se pojavljuju iz vanjske okoline, očevi moraju balansirati pritisak vlastitih očekivanja. Ulaskom u stvarnu ulogu oca postavljaju se određeni zahtjevi i očekivanja, no ta očekivanja mogu biti uveličana u svijesti očeva (McLaughlin i Muldoon, 2014). Bez dovoljne podrške od očeve okoline, kao i manjak obrazovanja o odgoju i podizanju djece koji smo prethodno spomenuli, psihološki stres koji se pojavljuje kod novih očeva može uzrokovati slabu uključenost oca u očinstvo, a osjećaj neuspjeha i nesigurnosti dovesti do podlijezanja ovisnostima poput alkoholizma (Halme i sur., 2006). Već u samoj usporedbi očeve komunikacije s komunikacijom koje majke pružaju svojoj djeci primjećujemo kako su očevi manje vjerojatni prilagoditi svoj način govora i ponašanja s djetetom. Oni se više pridržavaju svog uobičajenog govora zahvaljujući čemu djetetov vokabular biva obogaćen (URL 1). Ovakva

ponašanja se vrlo lako mogu promijeniti kroz godine, pogotovo zbog pojave suvremenog očinstva gdje se od očeva očekuje više emocija i topline, veća briga i zaštita, ali i interes za djetetovu dobrobit, napredak u školi i slično. Štoviše, promjene se već i primjećuju u očevom razgovoru s djecom upravo zbog sve veće uključenosti očeva u odgoj (URL 1). Zadovoljstvo kao i ispunjenija uloga oca pronalazi se kod onih muškaraca koji imaju kvalitetne brakove, ne zahtjevnju djecu, socijalnu osjetljivost i samopouzdanje, veću pripremljenost za ulogu oca, pozitivno gledaju na ravnopravnosti u braku, važna im je dobrobit djece i zanimanja im nisu previše zahtjevnja (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Nadalje, dobrovoljno uključivanje u brigu čini veliku razliku u skladu u braku nego li se na prvu možda čini. Ukoliko su očevi prisiljeni više brinuti o djetetu zbog majčine odsutnosti, bilo zbog posla ili drugog razloga, njihova briga biti će manje kvalitete nego li u situacijama u kojima majka nije zaposlena. U situacijama gdje su majke bile zaposlene čak se javlja veći broj bračnih sukoba, dok je veći sklad kod očeve uključenosti samo onda kada majka nije zaposlena (Grych i Clark, 1999 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Iz ovoga zaključujemo kako je očeva uključenost korisna samo u situacijama u kojima to oni žele i prihvaćaju, dok u situacijama u kojima im je nametnuto radi nužnosti uključenost nije toliko kvalitetna. Međutim, Pernar (2010) navodi tri zanimljive stavke zašto je na očeve stavljeno više očekivanja i pritiska da sudjeluju u životu djece. Kao prvi razlog navodi se veličina obitelji. Obzirom da su obitelji u prošlosti imale običaj imati više djece nego li je to običaj u današnjem dobu, očevi su imali veći pritisak providjeti za obitelj, a manje vremena za posvećivanje svakom djetetu. Današnje obitelj s manje djece osiguravaju više vremena za očeve da se posvete individualnim potrebama djece, umjesto samo njihovoj skupnoj potrebi. Kao drugi razlog navodi se upravo ženin rad koji smo prethodno spomenuli. Razvojem društva žene su dobile više prilika sudjelovati u poslovnom svijetu te se njihova dužnost odvojila od čiste potrebe za postajanjem majkom prema potrebi za razvojem sebe i svoje karijere. Stoga, imajući puno radno vrijeme van vlastitog doma, potrebe djeteta više ne može zadovoljavati najviše majka, već se one moraju podijeliti između oca i majke podjednako. Kao treći razlog ističe se očekivanje društva. Samim razvojem društva njegova očekivanja prema pojedincima su se promijenila. Tako je na očeve palo očekivanje da jednako brinu za djecu kao i majke, odnosno da preuzmu jednaku odgovornost. Zahvaljujući tome, očevi imaju veću priliku biti uključeni u aktivnosti vezane uz svoju djecu, od prisustvovanja porodu do korištenja

porodiljskog dopusta (Pernar, 2010). Kada govorimo o očevoj uključenosti u odgoj, bitno je istaknuti o kakvoj se uključenosti radi, obzirom da se ona može javiti u različitim oblicima. Day i sur. (2005 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006: 259) navode tri oblika vremena provedena s djetetom: „vrijeme neposredne interakcije s djetetom, vrijeme u kojem su roditelji dostupni djetetu i vrijeme koje troše na organiziranje brige za dijete“. Nadalje se očeva aktivnost može podijeliti na kognitivnu, odnosno razmišljanje o djetetu, na emocionalnu, odnosno pokazivanje nježnosti, vanjsko ponašanje, odnosno igranje, materijalnu brigu za dijete, moralni odgoj, pomoć i emocionalna potpora.

Nadalje, uz očevu uključenost potrebno je razmotriti načine na koje se otac uključuje u odgoj, odnosno očinsku praksu. U ranom djetinjstvu i dojenačkoj dobi očevi su uključeni u brigu mnogo manje nego majke, rijetko hrane djecu i nisu toliko česti u mijenjanju pelena. Čak i u situacijama kada se oba roditelja bave tim poslovima, majke i dalje deset puta češće brinu od očeva (Belsky i sur, 1984 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Međutim, očeva uključenost se mijenja kako se dijete razvija, ali na nju utječe rod djeteta kao i događaji u očevom životu. Očeva uključenost pozitivno utječe i na dijete i na majke, ali i na samog oca, snižavajući roditeljski stres kod majki, povećavajući samopouzdanje kod oca i pozitivno utječući na akademski uspjeh kod djece (URL 1). Također, očevi su oni koji se češće igraju sa svojom djecom za razliku od majki. Te igre su često povezane s nekim oblikom kretanja, poput trčanja, skakanja, igranja nekog sporta ili razvijanja vještina. Upravo ovakva veća uključenost oca u aktivnu igru s djetetom smanjuje vjerojatnost da će dijete imati poteškoće u ponašanju, a povećava djetetovu socijalnu kompetenciju. Razvijanje kontrole u igri s djetetom utječe na razvijanje dječjeg mozga i njegovih izvršnih funkcija poput planiranja ili odgađanja zadovoljstva što kao završni cilj ima razvoj djetetove samoregulacije (URL 1). Važno je naglasiti kako se kroz igre dijete osjeća prihvaćeno i povezano s ocem. No, ukoliko otac ne prihvaća dijete i odbacuje ga, on posljedično utječe na emocionalni razvoj djeteta, uzrokujući u djetetu javljanje agresije, delikvencije i ovisničkog ponašanja (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Nadalje, očeva uključenost ima značajan utjecaj na socio-emocionalni razvoj djeteta, rezultira većom empatijom kod djeteta kao i shvaćanjem socijalne odgovornosti; djeca imaju veću mogućnost razviti svoje socijalne vještine uz očeve koji im pružaju instrumentalnu i emocionalnu podršku (URL 1). U usporedbi s time, ona djeca čiji su roditelji zainteresirani i angažirani za njih imaju manje problematičnog ponašanja, manje se izlažu

rizičnim ponašanjima i imaju veće ambicije. Vrlo je jasno kako je očeva uključenost direktno povezana sa školskim uspjehom i uspjehom u daljnjoj odrasloj dobi (Pleck, 1997 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Veća uključenost, kao i podrška djeteta, pozitivni stavovi oca i suradnja u školskim obvezama, rezultira boljim akademskim postignućima (URL 1).

2.3. Suvremena obitelj

Prije dolaska današnjeg doba i razvitka suvremenih pogleda na roditeljstvo, roditeljsko ponašanje i odgoj nazivali smo tradicionalnim. On je podrazumijevao okolinu u kojoj su odnosi bili uspostavljeni po strukturi moći. Položaj muškaraca bio je glavni i oni su skrbili novčano za obitelj, majke su primarno bile domaćice, a od djece se očekivalo da budu poslušna i pokorna. U svojem sustavu vrijednosti tradicionalni odgoj nije isticao važnost individualnosti djeteta, već se zahtijevalo prilagođavanje sustavu. S druge strane, suvremeno roditeljstvo odgoj promatra drugačije. Ono ga vidi kao „uzajamni proces između roditelja i djeteta“ (Buljan Flander, 2018: 22). To znači da se roditelji i djeca međusobno promatraju, pokušavaju razumjeti i interpretirati ponašanja koja opažaju kako bi uspješno prilagodili sebe i svoje ciljeve i očekivanja drugome. Međutim, iako tradicionalni i suvremeni stilovi roditeljstva imaju svoje razlike, noviji pogledi na odgoj ne isključuju pozitivne strane tradicionalnog odgoja, poput vodstva, poučavanja, brige i učenja odgovornosti. Štoviše, noviji pogledi na odgoj trude se unaprijediti i obogatiti vrijednosti koje tradicionalni odgoj nije smatrao bitnima, poput uvažavanja mišljenja djeteta, pružanje mnogo topline i ljubavi, osvrt na djetetov doživljaj, kao i na usmjeravanje djeteta i postavljanje ispravnih granica. U skladu s ovime Juul (2016) ističe kako je glavni element uspješne obitelji upravo povezanost i povjerenje. Djeca moraju biti vođena. Iako su rođena s mnogo instinkta i znanja, nemaju praktično iskustvo života te ne mogu predvidjeti što život donosi. Upravo zato pozitivno roditeljstvo preuzima vodstvo i disciplinu kako bi moglo odgojiti dijete, no naravno potrebno je shvatiti kako odgoj i vodstvo nisu dvije iste stvari.

Suvremeno roditeljstvo usredotočeno je na utvrđivanje činjenice kako majke nisu te koje se moraju najviše baviti djecom, već želi istaknuti ravnopravno partnerstvo između roditelja i njihovih uloga na život djeteta. Rodni stereotipi i njihove uloge u roditeljstvu rijetko pronalaze mjesto u suvremenim obiteljima. Prethodno smo istaknuli kako su djeca često više emocionalno

vezana za majke te je mnogo više istraživanja posvećeno načinu na koji majka utječe na dijete. No također smo prikazali kako se očinska uloga izmijenila, te kako njegovo odsustvo utječe na obitelj, a pogotovo na djecu (Buljan Flander, 2018). Ravnopravnost u obitelji počela se postavljati kao temelj dobrih odnosa između roditelja, a time kao i temelj dobrog odgoja. Svojim različitim sposobnostima svaki roditelj doprinosi raznolikosti i kvaliteti djetetovog života, a ispravno vodstvo koristi „proaktivnost, fleksibilnost, utemeljeno je na empatiji, dijalogu i savijesti“ (Juul, 2016:17).

Uspješno odgajanje djeteta događa se u obitelji samo onda kada za to postoje uvjeti. To znači da obitelj nosi veliku odgovornost za budućnost djeteta. Neovisno radi li se o obiteljskoj atmosferi koja je dobra ili loša, ona će utjecati i oblikovati dijete za daljnji razvoj; štoviše, što je dijete mlađe, to će obitelj više utjecati na dijete. Iako s godinama djetetova okolina dobiva jači utjecaj nad djetetovim odrastanjem, obitelj ipak ostaje ta koja do kraja djetetovog života ima utjecaj. Kao najbliža društvena grupa, ona je primarno mjesto na kojem se dijete razvija i funkcionira. Međutim, kada govorimo o uspješnim uvjetima koji utječu na odgoj djeteta, oni se odnose na psihološke, socijalne, kulturne čimbenike, odnose među roditeljima i njihovo međusobno ponašanje. Obzirom da su suvremene obitelji specifične svaka na svoj način, razvijeni su specifični nazivi za određene stilove roditeljstva koji se primjećuje u obiteljima. Iako nitko ne može biti savršeni roditelj bez prakse i učenja, ipak se određene obitelji razlikuju jedne od drugih po svom ponašanju i odgoju. Time neki roditelji uspijevaju svoju djecu odgajati uspješnije od drugih.

2.3.1. Roditeljski odgojni stilovi

Jedna od glavnih stavki po kojoj se razlikuju roditelji u svom odgoju je autoritet. On je nezaobilazan i izuzetno potreban. No usprkos tome, ne uspijevaju svi roditelji uspješno iskazati autoritet u odgoju. Dok je autoritet u dovoljnoj mjeri pozitivan čimbenik, previše autoriteta guši mogućnost bliskosti roditelja i djeteta te mu se ne dozvoljava da dođe do izražaja, dok manjak autoriteta pruža mogućnost djetetu da se ponaša u skladu sa svojim prohtjevima, a roditelji imaju minimalan utjecaj na njega. Posljedično, ni jedan od ovih ekstrema nije načina na koji će se kvalitetno odgojiti dijete. Prema tome razlikujemo autoritarni stil, autoritativni (demokratski) stil,

permissivni (popustljivi) stil i indiferentni stil odgoja koji ćemo detaljnije objasniti, a u *Tablici 1 (Usporedba odgojnih stilova)* (Berk, 2015) možemo vidjeti usporedbu svih stilova.

Autoritarni stil odgoja najčešće se povezuje s patrijarhalnim obiteljima te izražava obitelj u kojoj dijete nema mogućnost dolaska do izražaja zbog snažno nametnutog autoriteta roditelja. Ovaj stil se prepoznaje kao krut i strog, sklon pritisku i brojnim zabranama, kaznama i naredbama, ali također i velikim očekivanjima, strogom nadzoru i velikom željom za kontrolom (Rosić, Zloković, 2002). Glavna osoba u odgoju djeteta je otac koji se smatra 'glavom' obitelji (Rosić, 1998: 86). Sve ove osobine dovode do manjka topline i podrške, stvarajući dijete koje ima tendenciju povlačiti se u sebe, često su preplašena ili submisivna. Kod neke djece razvija se osjećaj 'bunta' (Rosić, 1998: 86), djeca su poslušna u kući, ali van nadzora roditelja iskazuju nezadovoljstvo i agresiju. Dječaci su češće ti koji razvijaju osjećaje ljutnje i prkosa, dok su djevojčice emocionalno nekontrolirane. Školski uspjeh djece je loš (Berk, 2015). Obzirom da roditelji nisu usmjereni na podršku djeteta, oni postavljaju stroge granice i tvrda pravila koja dijete nema pravo propitkivati, a kršenje tih pravila vodi ka kaznama. Kao cilj ovog odgoja postavlja se poslušnost, poštovanje autoriteta i učenje samokontrole, no nažalost ovaj oblik odgoja stvara upravo suprotno - djecu s malo strpljivosti, tolerancije i nepovjerenja (Zdenković, 2012).

Autoritativan (demokratski) stil odgoja prihvaća razmišljanja djece i njihove stavove (Rosić, 1998). U njemu se postavlja ravnoteža između očekivanja i emocionalne potpore te se poštuje individualnost djeteta (Rosić, Zloković, 2002). Ovaj stil je dosljedan u svojim očekivanjima, ona su primjerena djetetovom razvoju i jasna, potiču samostalnost i samouvjerenost. Odnosi su demokratski, obitelj međusobno komunicira i donosi odluke koje su najbolje za sve članove. Nadzor postavljen u demokratskom stilu se provodi uz ljubav i podršku kako bi se izbjegli nepoželjni obrasci ponašanja (Zdenković, 2012). Nadalje, naglasak se stavlja na osobni primjer, gdje djeca ne slijede samo riječi roditelja, već imaju primjer roditeljskog ponašanja. Roditelji se ponašaju primjereno i otvoreno pred djecom te priznaju pogreške kada ih učine, topli su, pažljivi i osjetljivi prema djetetu (Berk, 2015). Zahvaljujući otvorenosti, dijete stječe pouzdanje u roditelje (Rosić, 1998). Dosljednim primjenjivanjem demokratskog stila, djeca odrastaju u samopouzdanu, odgovorne osobe koje znaju kontrolirati svoje emocije i impulse (Zdenković, 2012).

Permisivan (popustljivi) stil odgoja također se još naziva 'pedocentričkim' stilom (Rosić, 1998: 86). Kao posljedica moralne krize, ali i „anarhističkog shvaćanja slobode“ (Rosić, 1998: 86), ovaj stil pruža mnogo ljubavi i topline, ali provodi slabu kontrolu nad djetetom. Dijete se shvaća kao centar obitelji te je potrebno udovoljiti svim njegovim zahtjevima i željama. Zbog manjka zahtjeva, slabe kontrole i nepostojećih granica u odgoju, djeca odgojena u ovakvim obiteljima su često impulzivna, egocentrična, sklona agresiji i manjku samokontrole (Zdenković, 2012). Manjak autoriteta potiče djetetovu sebičnost i bezobzirnost, a udovoljavanje svakoj želji povećava umišljenost i dominaciju (Rosić, 1998). Takav način odgoja kao krajnji rezultat stvara okruženje u kojemu se dijete ne može razviti u potpunu i sigurnu osobu.

Indiferentan stil odgoja također je prepoznatljiv kao zanemarujući stil odgoja. Kod njega se, kao i kod popustljivog stila, javlja manjak kontrole, ali za razliku od popustljivog stila, roditelji su hladni, depresivni, neuključeni i emocionalno udaljeni od djeteta (Berk, 2015). Zahtjevi koje roditelji postavljaju su minimalni, ne postavljaju granice niti obraćaju pažnju na djetetovo ponašanje (Zdenković, 2012). Njihov pasivni pristup prema djetetovim aktivnostima i ponašanju rađa nesigurnu djecu sa slabim mišljenjem o sebi, sklonu delikvenciji i neposlušnosti (Rosić, Zloković, 2002).

Tablica 1. (Usporedba odgojnih stilova prema Berk, 2015)

Odgojni stil	Prihvatanje i uključenost	Kontrola	Davanje autonomije
Autoritativni	Topli, pažljivi, strpljivi i osjetljivi na potrebe djeteta.	Imaju razumne zahtjeve za zrelošću i dosljedno ih provode i objašnjavaju.	Dopuštaju djetetu da donosi odluke u skladu sa svojom spremnosti. Potiču dijete da izražava misli, osjeća i želje. Kad se roditelji i dijete ne slažu, upuštaju se u zajedničko donošenje odluke kad je to moguće.
Autoritarni	Hladni, odbacujući i često omalovažavaju dijete.	Postavljaju brojne zahtjeve, prisiljavajući na poslušnost vikanjem, naređivanjem i kritiziranjem. Često se upuštaju u psihološku kontrolu, uskraćuju ljubav i zadiru u individualnost djeteta.	Donose odluke za dijete. Rijetko slušaju dječje mišljenje.

Permisivni	Topli, ali pretjerano popustljivi ili neuključeni.	Imaju malo ili nimalo zahtjeva.	Dopuštaju djetetu da donosi mnoge odluke prije nego što je za njih spremno.
Neuključeni	Emocionalno su neuključeni i povučeni.	Imaju malo ili nimalo zahtjeva.	Ravnodušni su prema djetetovu donošenju odluka i njegovim mišljenjima.

Pascoletti (2015) iznosi pomalo drugačiji prikaz modela odgoja te tako uz autoritarni i demokratsko-popustljivi model navodi još četiri modela odgoja koje naziva hiperzaštitničkim modelom, neuravnoteženim modelom, modelom žrtve i posredničkim modelom. Hiperzaštitnički model definira po primjeru roditelja koji imaju potrebu očuvati dijete od bilo kakve neugode. Ovakvi roditeljski strahovi sputavaju dijete u zdravom odrastanju, onemogućujući mogućnost razvijanja sposobnosti kojima bi se borilo protiv frustracija i nosilo s neugodnostima. Dijete hiperzaštitničkih roditelja nije u mogućnosti razviti zdravu samokontrolu, a stalna zabrinutost i strah roditelja od moguće djetetove patnje uči dijete na ovisnost o roditeljima i ljudima oko njega. Bez mogućnosti da osjeti posljedice svojih djela i ponašanja, dijete usvaja osjećaj da svi trebaju postupati prema njegovim zahtjevima, bez potrebe da ono uložiti trud. Kroz ovakav odnos roditelji prihvaćaju kao vlastiti zadatak rješavati svaki djetetov problem, umjesto da taj problem prepuste djetetu. Neuravnoteženi model može se definirati kao područje između autoritarnog i popustljivog modela. Roditelji imaju običaj kažnjavati dijete na temelju vlastitih emocija, ali mu ne postavljaju jasna pravila kako bi ono moglo izbjeći tu kaznu. U slučaju da su pravila postavljena, roditelji su nedosljedni u zahtjevu da se dijete pridržava tih pravila. Zbog svoje nedosljednosti roditelji također gube dobru sliku odgajatelja u djetetovim očima, a razgovorom ne uspijevaju uspostaviti korektan odnos obzirom da obje strane ne razumiju što se od njih očekuje. Djeca su sklona razviti brojne sumnje i frustracije koje mogu rezultirati u problematičnom ponašanju. Model žrtve karakterističan je u obiteljima u kojima se jedan ili oba roditelja smatraju žrtvom. Zbog ovakvog stava razvija se nezdravi altruizam u obitelji, specifično prema djeci. Postavlja se jasna poruka kako djeci uvijek sve mora biti oprosteno i osigurano što rezultira u lažnoj sigurnosti u kojoj dijete može razviti agresiju. Kako bi se uspjelo osloboditi obitelji i agresije, djeca imaju tendenciju uključiti se u neke ekstremne skupine ili situacije. Posrednički model opisuje obitelji u koje je uključena šira rodbina (bake i djedovi, tete, stričevi, prijatelji). Zbog prevelikog broja osoba koje se pokušavaju postaviti kao modeli, dijete biva odgajano od brojnih subjekata umjesto od vlastitih roditelja. Obzirom da preveliki broj modela zbunjuje i stvara nesigurnost u stvarnost autoriteta,

djeca ovakvih obitelji često traže modele van svojih obitelji. U *Tablici 2* možemo pobliže i ukratko primijetiti razliku između navedenih modela.

Tablica 2. (Ostali odgojni stilovi prema Pascoletti, 2015)

Odgojni model	Posljedice u ponašanju
Hiperzaštitnički	Nedostatak samopouzdanja („odustajem, nisam sposoban“), zabrinutost i nesposobnost ovladavanja frustracijom, poteškoće u iskazivanju vlastitih talenata.
Neuravnoteženi	Nestabilnost prouzročena stalnim nedoumicama i pretjeranom samokritikom; naizmjenična stanja pobune i prilagođavanja; ličnost koja pati.
Model žrtve	Lažna sigurnost; pritajena agresivnost; potreba za priključivanjem ekstremnim grupama (ideje o etničkom čišćenju).
Posrednički model	Nepovjerenje u vlastite sposobnosti; poteškoće u identifikaciji moralnih principa (ili modela); stalna potraga za stabilnim modelima.

Zaključno promatrajući roditeljske stilove odgoja i njihov utjecaj na ponašanje djeteta možemo primijetiti kako se oblikuju četiri kombinacije koje proizvode brojne oblike ponašanja u djece. Prva kombinacija pozicija može se kategorizirati kao topli i strogi roditelji. Djeca ovih roditelja imaju veliki impuls brinuti o razmišljanjima odraslih, poslušna su i privržena roditeljima. Druga kombinacija su topli i permisivni roditelji. Oni odgajaju djecu koja su društveno ekstrovertna, ali zbog povišene permisivnosti nisu poslušna te su sklona kršenju i ignoriranju pravila. Usprkos tomu, djeca mogu biti vrlo privržena, ali i razmažena. Treća kombinacija uključuje hladne i stroge roditelje. Njihov odgoj proizvodi anksioznu djecu koja su sklona prkosu, nisu druželjubiva i imaju tendenciju biti agresivna prema drugima. Četvrta kombinacija su hladni i permisivni roditelji. Njihov odgoj rezultira u djeci neprijateljskog karaktera, sklona kršenju pravila (Ljubetić, 2007).

Analizom ovih stilova roditeljstva primjećujemo kako je djeci potrebna roditeljska potpora, osjećaj sigurnosti i zaštite, briga za tjelesne i duhovne potrebe kako bi mogla rasti i razvijati se. Modeli odgoja se međusobno izmjenjuju u obiteljima, i rijetko se sreće obitelj u kojoj vlada specifično jedan model. Roditelji moraju djecu usmjeravati na pravi put, iskazivanjem topline, ali

i postavljanjem granica (Juul, 2016). Uspješnom kombinacijom prihvaćanja i postavljanja granica i zahtjeva, pružanjem ljubavi i razumijevanja roditelji osiguravaju okolinu u kojoj će djeca rasti u samopouzdanu, povjerenju i poštovanju. Povjerenje između roditelja i djeteta gradi se kroz odgoj, kroz jasne odluke i razgovor. Pravedan roditelj koji je spreman biti otvoren pruža veću sigurnost djetetu od roditelja koji su strogi i hladni (Ljubetić, 2007).

2.3.2. Roditeljske odgojne zadaće

Biti roditeljem daleko je od jednostavnog zadatka. Kao roditelji nismo odgovorni samo za svoje živote, već i za živote svoje djece. Moramo razmišljati o svim djetetovim potrebama i brinuti da ih ispunimo ne samo na vrijeme već i na ispravan način. Kada bi roditeljstvo bilo jednostavno, vrlo je lako moguće da bi se svi odlučivali na njega. No sama činjenica da velik broj ljudi ima strahove, sumnje te nema želju za postajanjem roditeljem govori nam kako biti roditelj donosi sa sobom odgovornosti i težinu za koju mnogi nisu spremni.

Prvi i najvažniji zadatak roditelja je osvijestiti se o svojoj odgovornosti, shvatiti poveznicu između svojih postupaka i njihovih posljedica. Stvaranje plana o odgoju djeluje kao jednostavan zadatak, međutim sastavljanje samog plana i njegovo provođenje i dosljednost dvije su različite stavke. Kako bi se olakšao sam stres prelaska u roditeljstvo, od velike je pomoći učvrstiti bračne odnose, postaviti jasne ciljeve koje želimo za vlastitu djecu i utvrditi vrijednosti i ponašanja koja smatramo primjerenima i prihvatljivima. Sve ove navedene stavke čine odgojni plan te kako bi se on uspješno utvrdio i provodio potrebna je suradnja oba roditelja, ali i utvrđivanje ciljeva i metoda odgojnog plana. Kada se govori o ciljevima odgojnog plana, podrazumijevaju se znanja i sposobnosti koje očekujemo da će dijete posjedovati nakon provođenja odgojnog plana. To znači da je ciljeve potrebno postaviti jasno, moraju se vezati za očite situacije i ne smiju biti dvosmisleni. Metoda odgojnog plana odnosi se na načine na koji se određeni zadatci u odgojnom planu izvršavaju, i podrazumijeva određene dosljednosti, primjere, pravila, reguliranje emotivnosti i postavljanje vrijednosti. (Pascoletti, 2015).

Nadalje, važna zadaća roditelja je povezati se sa svojom djecom. Kroz povezivanje s djetetom roditelj i dijete razvijaju posebnu vezu koja djetetu treba pružati osjećaj sigurnosti.

Upravo kroz različite oblike povezivanja roditelji i djeca razvijaju različite oblike privrženosti. Ukoliko je privrženost razvila u djetetu osjećaj sigurnosti, možemo govoriti o sigurnoj privrženosti, dok nesigurnost razvija nesigurnu privrženost. Siegel i Hartzell (2019) objašnjavaju sigurnu privrženost kao posljedicu emocionalno usklađene komunikacije s roditeljima ili drugim skrbnicima koji su dosljedni u svom odgoju i očekivanjima. Kroz dosljednost djeca dobivaju osjećaj zaštite i razumijevanja. Nadovezujući se na dosljednost, važno je uspostaviti jasnu komunikaciju s djetetom kako bi ono razvilo osjećaj ravnoteže s roditeljima, ali i naučilo kako kontrolirati svoje emocije. Kroz razvijanje sigurne privrženosti dijete želi biti blisko s roditeljima, osjeća se sigurno u razdoblju tegoba obratiti roditelju za utjehu te smatra roditelje utočištem. S druge strane, nesigurna privrženost pojavljuje se u situacijama kada roditelji ne mogu uspostaviti povezanost s djetetom ili mu pružiti osjećaj sigurnosti. Razvijanjem nesigurne privrženosti dijete nema želju razvijati preveliku bliskost s roditeljima te ona izravno utječe na to kako se dijete odnosi tijekom interakcije s drugim ljudima. Zbog osjećaja odbačenosti od strane roditelja dijete može razviti „anksiozno-izbjegavajuću privrženost“ (Siegel i Hartzell, 2019: 123), dakle dijete se nauči izbjegavati emocionalnu povezanost s roditeljima. Također, kao nesigurnu privrženost možemo navesti „ambivalentno-opiruću privrženost“ (Siegel i Hartzell, 2019: 123). U ovom slučaju roditeljska komunikacija s djetetom nije dosljedna, već djeluje nametljivo. Zbog osjećaja nedostupnosti od roditelja djeca razvijaju osjećaje tjeskobe zbog nemogućnosti oslanjanja na roditelje. Ovisno o tome kakav oblik privrženosti dijete razvije ono će na taj način promatrati svijet oko sebe i buduće odnose koje će uspostavljati s drugim ljudima, promatrajući svijet kao priliku za uspostavljanje novih bliskih odnosa ili kao mjesto koje je emocionalno siromašno ili nesigurno.

3. ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA RODITELJSTVO

Na roditeljstvo utječe niz čimbenika. Neovisno radi li se o osobnim razlozima zbog kojih osoba želi postati roditelj, o pritisku ili očekivanju okoline, vlastite obitelji ili supružnika, o radnom statusu ili stupnju obrazovanja, socioekonomskih uvjeta ili brojnih drugih čimbenika, svaka od ovih situacija utječe na roditeljstvo. Ukoliko razmišljamo o situacijama koje utječu na roditeljstvo, možemo ih specifično podijeliti u tri kategorije: one čimbenike koji utječu na roditeljstvo i imaju veze s roditeljima, onima koji imaju veze s djecom i onima koji obuhvaćaju širi društveni kontekst (Ljubetić, 2007). Čimbenici koji su u neposrednoj vezi s roditeljima većinski se vežu za djetinjstvo roditelja. Svjesni smo da je djetinjstvo period u kojemu se ličnost osobe formira, a kvaliteta tog djetinjstva uvelike utječe na karakter roditelja, kao i na njihovu sposobnost da pruže kvalitetnu brigu vlastitoj djeci. Roditelji koji su imali blizak i dobar odnos s vlastitim roditeljima prenositi će te osjećaje bliskosti, pažnje i ljubavi na vlastitu djecu. Kao što smo naveli ranije u radu, topli i potičući roditelji, koji su tolerantni i znaju disciplinirati dijete predstavljaju izvrstan model roditelja. Nadalje, čimbenici koji su povezani s djecom i utječu na roditeljstvo vežu se za to kakva su djeca. Neovisno radi li se o aktivnoj, živahnoj djeci, djeci s posebnim potrebama ili određenim zdravstvenim tegobama, roditeljstvu će dati dodatni izazov. Stalna potreba za brigom roditelja postavlja novi stupanj težine na roditelje, čineći roditeljstvo stresnijim, ali i zahtjevnijim razdobljem. Posljednje, čimbenici vezani za širi društveni koncept mogu uključivati financijsku stabilnost, socioekonomske mogućnosti, zaposlenje i sl. Svi ovi čimbenici utječu na težinu roditeljstva. Ukoliko su roditelji sigurni i sretni sa svojim primanjima i mogućnostima njihov odnos s djecom ima veću vjerojatnost da bude kvalitetniji, dok nezadovoljstvo s životom i njegovim mogućnostima stvara tenzije i nižu kvalitetu roditeljstva, ali i djetetovog doživljaja roditelja (Ljubetić, 2007). Svi ovi čimbenici, kao i promišljanje o mogućnosti pojave istih, utječu na odluku o započinjanju ili odgađanju roditeljstva. Nadalje, ovisno o tome kako će se roditelji prilagoditi svojoj novoj ulozi, možemo govoriti o dva čimbenika prilagodbe – „zadovoljstvo roditeljskom ulogom“ i „samoprocjena roditeljske kompetencije“ (Macuka, 2022: 78). Roditeljsko zadovoljstvo ponajviše se odnosi na osjećaj kompetencije. Ukoliko roditelj smatra da uspješno obavlja roditeljsku ulogu, komunicira s djetetom i gradi zdrav odnos, ima dobar odnos sa svojim partnerom, on će se smatrati kompetentno u svojoj ulozi. Također, ukoliko roditelj ovladava vanjskim pritiscima (očekivanja društva) i unutarnjim pritiscima (vlastitim očekivanjima i

željama) vjerojatnije je da se osjeća sretnije i zadovoljnije u ulozi roditelja. Roditelji se svakodnevno samoprocjenjuju, svjesno ili nesvjesno donose zaključke o tome koliko su učinkoviti, kakve su im vještine i znanja kao roditelju, koliko uspješno ovladavaju izazovima odgoja djeteta. Njihova samoprocjena uvelike utječe na njihovu percepciju roditeljstva. Ovisno o tome kako se roditelji percipiraju u roditeljskoj ulozi, ovisiti će i njihovo ponašanje i kvaliteta sveukupnog roditeljstva. Obzirom da postajanje roditeljem donosi sa sobom brojne stresore i obveze roditelji se mogu osjećati izuzetno pritisnuti obvezama i odgovornostima koje ih posljedično mogu dovesti do izgaranja (eng. „burnout“). Roditelji koji iskuse izgaranje mogu biti više podložni emocionalnim ispadima, neustaljenom ponašanju i sumnjama u svoju roditeljsku sposobnost. Obzirom da do izgaranja dolazi upravo zbog velike izloženosti stresu i brojnim očekivanjima, roditelji postaju emocionalno iscrpljeni što ih navodi da se povlače u sebe. Ovakvo ponašanje rezultira udaljavanjem od djece, javljanjem osjećaja nesposobnosti i neučinkovitosti u ulozi roditelja. Roditeljski stres je uistinu faktor koji može slomiti roditelje i iscrpiti ih do te mjere da nisu u stanju adekvatno brinuti za svoju djecu. Posljedično emocionalno udaljavanje koje izgaranje izaziva također stvara komplikacije u obiteljskom životu i odnosu djeteta i roditelja (Macuka, 2022). Nadalje, obzirom da roditelji uvijek imaju želju pružiti sve najbolje svojoj djeci, postoji mogućnost da lako zalutaju u područje perfekcionizma, prisiljavajući sebe da budu savršeni u ulozi roditelja. Iako želja za time da budu savršeni roditelji može imati svoje prednosti u vidu dodatne pažnje, brige i uključenosti u život djeteta, sam pokušaj održavanja statusa savršenstva uroditi će dodatnim stresom, a kada se pokušaj savršenog odgoja ne ostvari, daljnjim nezadovoljstvom svojom ulogom roditelja (Snell i sur., 2005). Nadalje, motivacija za roditeljstvo veliki je čimbenik koji utječe na to hoće li do roditeljstva uopće doći. Pojedinci mogu imati brojne motivacije za roditeljstvo, no neke koje Tucak Junaković i Ahmeti (2011) izdvajaju su „altruistična motivacija“ odnosno želju za pružanjem ljubavi, brige i zaštite vlastitoj djeci; „fatalistična motivacija“ koja se odnosi na uvjerenje da je reprodukcija sam smisao života i da je neizbježna i predodređena; „instrumentalna motivacija“ po kojoj roditelji imaju djecu radi neke svoje dobiti ili nekog svog cilja, bilo da se radi o primanju materijalnih dobara ili o planiranju da djeca brinu za roditelje kada oni ostare i sl. Posljednja motivacija koja se navodi je „narcistična“ i odnosi se na želju da se roditelji pokažu kao sposobni, da su djeca dokaz njihove muškosti/ženstvenosti, odnosno da se vrijednost roditelja poveća.

3.1. Odgađanje roditeljstva

U današnjem društvu postoje brojni razlozi koji mogu voditi do odgađanja roditeljstva. Kroz početak ovog rada već smo utvrdili kako biti roditelj nije jednostavan zadatak. Kao osobe koje su proživjele i odrasle uz različite oblike odgoja, pažljive ili zanemarive roditelje, sigurnu ili zanemarujuću okolinu, roditelji moraju ovladati brojnim aspektima iz svojih života kako bi osigurali najbolju okolinu za rast svome djetetu. Prije samog razmišljanja o začecu djeteta, brojni roditelji se bore sa strahom od nespremnosti. Brige o tome hoće li biti sposobni brinuti za dijete, hoće li mu moći pružiti sve što mu je potrebno, jesu li dovoljno ozbiljni i odrasli za ulogu roditelja, hoće li moći voljeti dijete onoliko koliko je njemu potrebno, sve su strahovi s kojima se brojni roditelji u nastajanju suočavaju (Berk, 2015). Povrh toga uvijek postoje brige o financijskoj spremnosti za postajanjem roditeljem. Jesu li dovoljno financijski zbrinuti da mogu dovesti još jednu osobu u svoj život, mogu li održati lagodnost života na koju su navikli i pružiti djetetu sve potrebno za dobar razvoj i sretan život, imaju li financije za sve materijalne stvari koje će biti potrebne djetetu kroz odrastanje samo su neki od financijskih razloga zašto osobe možda biraju odgoditi roditeljstvo. Nadalje, ukoliko se pojedinci bore s određenim zdravstvenim poteškoćama koje otežavaju ili onemogućavaju trenutno roditeljstvo, imaju želju razviti svoju karijeru ili druge osobne ciljeve prije dovođenja djeteta na svijet razlozi su zbog kasnijeg postajanja roditeljem (Pavković, 2021).

Ukoliko promatramo društvo u 20. stoljeću možemo primijetiti kako je postojao određeni raspored kroz koji su se odvijali životni događaji. Većina društva je prolazila kroz školovanje, nakon čega bi slijedilo zaposlenje, koje bi sigurno vodilo prema braku, a brak posljedično ka djetetu. Uz poprilično ustaljeni životni put, pojedinci su također ostvarivali ova postignuća u sličnoj životnoj dobi. Standard za dobivanje prvog djeteta bio je u ranim dvadesetim godinama, prije čega je naravno prethodilo stupanje u brak. Ovako promatrajući životni raspored možemo utvrditi kako je on bio uistinu predvidljiv, a ta predvidljivost imala je i svoje prednosti. Zahvaljujući predvidljivosti pojedinci su znali kada i kako bi njihov život trebao izgledati, što je direktno smanjivalo osjećaj nesigurnosti u životu. Nadalje, obzirom da se većina obitelji pridržavala nepisanog pravila životnog rasporeda, postojala je mogućnost uspoređivanja s drugima, kako bi procijenili koliko su uspješni u životu, te kao posljednja prednost može se navesti

međusobna podrška među vršnjacima koji proživljavaju jednake situacije u istoj životnoj dobi (Hagestad, 1986). Ukoliko je tijek događaja bio neočekivan, ili on nije pratio raspored uspostavljen od većine društva dolazilo je do narušavanja rasporeda životnog događaja, odnosno vremena u kojemu su se određeni događaji trebali odviti (Rossi, 1980). Dolaskom kraja 20. stoljeća započela je promjena u životnim prioritetima, ali i u vremenu kada se oni događaju. Time je završavanje školovanja produženo, čime pojedinci završavaju svoje obrazovanje sve do kasnih dvadesetih godina. Samim produžetkom obrazovanja se uglavnom odgađa stupanje u brak i osnivanje obitelji, iako to ne vrijedi kao isključivo pravilo zbog znatnog broja pojedinaca koji stupaju u brak za vrijeme obrazovanja. Nadalje, kada je u pitanju zasnivanje obitelji, većina parova odlučuje se na ranije ili kasnije tridesete kao vrijeme za djecu (Kušević, 2013). Ukoliko promatramo podatke s područja Republike Hrvatske po pitanju dobi žena pri prvom porodu primjećujemo kako se dobna granica za porod sve više približava tridesetima. Tako je prosječna starost 2009. godine bila 27,4 godine, 2011. je bila 27,9 godina, a 2020. godine 29,4 godina. Statistika živorođenih pokazuje nam kako se u periodu od 2018. do 2020. godine najviše djece rodilo u periodu životne dobi od 25 do 34 godine (Statističke informacije 2022).

Kao jedan od razloga odgađanja roditeljstva i rađanja djece možemo navesti razvoj brojnih metoda za kontracepciju. Zahvaljujući njoj, vjerojatnost za neželjenu trudnoću se uvelike smanjili. Iako kontracepcija nije novi pojam, dostupnost brojnih metoda kontracepcije postala je sve veća s vremenom. Pojedinci su posezali za kontracepcijom ne toliko radi razmaka među djecom, već zbog želje za odgodom prvog začeća. Uz razvoj kontracepcije također se razvila medicinski potpomognuta oplodnja. Zahvaljujući ovakvom napretku, pritisak zbog 'otkucavanja' biološkog sata smanjio se, te se postajanje roditeljem proširilo i na kasnije godine života. Umjesto žurbe za osnivanjem obitelji, pojedinci se prvo okreću drugim ciljevima (Brooks, 2013).

Povećani broj ljudi odlučuje se na visokoškolsko obrazovanje, čime osnivanje obitelji i rađanje djece pada u drugi plan. Pojedinci su usredotočeni na razvoj karijere, usavršavanje svog znanja i sposobnosti kako bi osigurali svoju budućnost, također kako bi se pobrinuli da imaju dobre resurse za obitelj koju možda planiraju osnovati u budućnosti. Bez sigurnog financijskog standarda, niska je vjerojatnost za osnivanjem obitelji. Štoviše, zbog sve veće okrenutosti profesionalnom životu i poteškoće u usklađivanju profesije i obiteljskog života, roditelji imaju sve

manje vremena za posvetiti djeci (Pavković, 2021). Nadalje, socioekonomski status također je jedan od razloga odgađanja roditeljstva zato što zbog promjena u njemu dolazi do promjena u funkcioniranju obitelji. Ukoliko obratimo pozornost na pojedince koji se bave manualnim zanimanjima, poput vozača kamiona i građevinskih radnika, možemo primijetiti kako ranije ulaze u brak, a time imaju i ranije djecu, ali i više djece za razliku od ljudi u višim ili tehničkim zanimanjima (Berk, 2015). Nadalje, Kušević (2013) navodi kako neki od glavnih razloga odgađanja roditeljstva u našoj zemlji postaju nezaposlenost, kapitalizam i problemi u pronalaženju stambenog prostora, dakle problemi kasnijeg začeca proizlaze iz životnih problema mladih parova ili žena, a ne iz problema individualizma koji se pronalazi u drugim razvijenim zemljama. Vlastita ekonomska situacija pojedinca stvara okruženje prema kojemu mladi pojedinci mogu odlučivati o osnivanju obitelji. U ranijoj životnoj dobi pojedinci imaju manje bogatstva za koje se bore kroz svoje obrazovanje i zaposlenje. Ukoliko pojedinci odluče postati roditeljem u mlađoj životnoj dobi moraju razmišljati o balansu između roditeljstva i obrazovanja ili zaposlenja, odnosno odgađanju zaposlenja ili obrazovanja radi roditeljstva. Međutim, sve veći broj pojedinaca danas se odlučuje na odgađanje roditeljstva kako bi se prvo pobrinuli za svoje obrazovanje i stekli određeno bogatstvo koje bi im kasnije u životu pomoglo u zasnivanju obitelji (Kušević, 2013).

3.2. Utjecaj vjeroispovijesti

Vjeroispovijest je oduvijek jedna od najvažnijih vrijednosti u ljudskom životu. Neovisno o tome smatra li se pojedinac religioznim ili nereligioznim, njegova odluka oblikuje njegov život, način na koji se ponaša i razmišlja, odnose u koje stupa i odluke koje donosi. English i English (1976 navedeno u Ćorić, 1998: 21) tako definiraju religioznost kao „sustav shvaćanja, vjerovanja, ponašanja, obreda i ceremonija, pomoću kojih pojedinci ili zajednica stavljaju sebe u odnos s Bogom ili s nadnaravnim svijetom i često u odnos jednih s drugima te od kojega (sustava) religiozna osoba dobiva niz vrednota prema kojima se ravna i prosuđuje naravni svijet“. Upravo zato Ćorić (1998) opisuje vjeru kao kulturni fenomen; u njoj se uvijek ponavljaju specifični pojmovi i sadržaji koji su i navedeni u prethodnoj definiciji – korištenje specifičnog jezika, uključivanje različitih obreda i predmeta u svakodnevno izražavanje, postojanje specifičnih službenih osoba u sustavu vjerovanja, naglasak na zajedništvu, život vođen vjerom i sl. Vjera pruža određenu sigurnost koja se rijetko pronalazi igdje drugdje. S druge strane, nereligioznost se ne razlikuje od religioznosti po sadržaju, obzirom da dok religioznost potvrđuje i prihvaća sadržaj

vjere, nereligioznost ih u potpunosti negira i odbacuje. Promatranjem Hrvatske kao zemlje možemo reći kako je pretežno religiozna, obzirom da u njoj pronalazimo ne samo povijesne Crkve, već brojne druge manje kršćanske zajednice (Marinović-Bobinac, 1995). Međutim, u kolikoj se mjeri religioznost mijenjala kroz godine jasno prikazuje istraživanje Krunoslava i Zrinščaka (2019). Njihovo istraživanje pokazuje kako se postotak ispitanika koji se izjašnjavaju kao 'uvjereni ateisti' povećao za 2,5%, dok je broj ispitanika koji se smatraju nereligioznima ili religioznima ostao podjednak. Tako se 1999. godine 2,9% ispitanika smatralo uvjerenim ateistima, dok je 2018. godine taj postotak popeo na 5,4%. Broj nereligioznih osoba smanjio se s 10,9% na 9,5%, a broj religioznih osoba od 79,9% 1999. godine smanjio se na 78,3% 2018. godine. Sama zainteresiranost ispitanika također se nije znatno izmijenila kroz godine. Međutim, ono što je zanimljivo je promjena u važnosti religije u životu ispitanika. Broj ispitanika kojima religija nije važna porastao je u razdoblju od 1999. godine do 2018. godine sa 20,7% na 34,7%, a broj pojedinaca kojima je religija važna se smanjio sa 77,2% na 63,9% (Krunoslav i Zrinščak, 2019). Iako je religioznost i dalje značajno prisutna na području Hrvatske primjećujemo kako se njezina pojava, iako izuzetno sporo, smanjuje. U suprotnosti s time, Hazdovac Bajić (2019) navodi kako se zainteresiranost za nereligioznost povećava zajedno s porastom organizacija u kojima se okupljaju ateisti i nereligiozni, ali također i kroz razvijanje novog pokreta ateizma.

Poston i sur. (1986) su proveli istraživanje „Patterns of Childlessness among Catholic and Non-Catholic Women in the U.S.“. Iako je istraživanje provedeno još u prošlom stoljeću, ono i dalje pruža zanimljiv uvid u stavove između katolika i ne-katolika. Kao glavnu ideju istraživanja stavlja se razlika između katolika i ne-katolika, odnosno smatra se kako bi se kao glavna razlika u osnivanju obitelji trebala primijetiti u tome koja skupina odlučuje biti bez djece. Rezultati istraživanja pokazali su kako glavni razlozi zbog kojih katolkinje ostaju bez djece se mogu podijeliti u četiri kategorije. Prva kategorija uključivala je kasniju udaju zbog koje su žene imale manji broj godina u kojima su mogle zatrudnjeti. Druga kategorija uključivala je starost u kojoj bi žene bile pri rađanju svog prvog djeteta u usporedbi s ne-katolicima. Obzirom da su se žene uglavnom nalazile u starijoj dobi, postojala je manja šansa da imaju djecu. Treća kategorija se odnosi na nižu rastavu brakova u usporedbi s ne-katolicima. Obzirom da je rastava manje poželjna u katoličkim krugovima, u slučaju neplodnosti jednog od partnera manja je vjerojatnost rastave kako bi žene stupile u novi brak i imale djecu. Posljednja kategorija odnosi se na žene koje

izjavljuju da nemaju djecu zbog situacija van svoje kontrole, dok uistinu jednostavno ne žele imati djecu.

Analizirajući novija istraživanja, možemo proučiti istraživanje od Brini (2020) koje proučava niski fertilitet i manjak djece u Europskim zemljama. Kao glavni rezultati istraživanja pokazali su kako se manjak djece pronalazi kod žena koje imaju više obrazovanje, dok žene nižeg obrazovanja ili nezaposlene žene imaju veći broj djece. Također, dodatni problem kod žena koje imaju viši obrazovni status nalazi se u tome što obrazovanje i karijera pomiču vrijeme za osnivanje obitelji, čime žene postaju starije i imaju slabiju vjerojatnost imanja djece. Daljnji razlog zbog kojeg žene nemaju djecu uključuje bračni život. Istraživanje (Brini 2020) pokazuje kako žene koje se ne nalaze u braku imaju manju tendenciju željeti djecu, kao i to da žene koje su razvedene, udovice ili nemaju stalnog partnera imaju manje obitelji u usporedbi s onima koje su udane. Obzirom da pripadnost vjeroispovijesti podiže vjerojatnost obitelji s djecom, zbog veće podrške i uvjerenja kako su djeca važan dio života (Poston i sur., 1986) te kako potiče ljude da imaju djecu (Kršćanska Sadašnjost, Postanak 9:7) primjećujemo kako pripadnici višeg obrazovanja imaju veću vjerojatnost ne imati djecu ili ih imati kasnije u životu zbog potrebe za razvojem karijere. Samim razvojem karijere odgađa se potraga za partnerom i ulaskom u brak gdje su pojedinci vjerojatniji dobrovoljno imati djecu (Brini, 2020).

Nadalje, u istraživanju od Uecker (2021) donosi se zaključak kako religija ima veliki utjecaj kod nošenja s činjenicom da ispitanici nemaju djecu, uključujući privatne razloge ispitanika zašto nemaju djecu, biološku nemogućnost imanja djece, neplanirano neimanje djece, mogućnost da ispitanici budu sretni bez djece te kod voljnog neimanja djece. Istraživanje je pokazalo kako vjera ima jednaki utjecaj na oba spola kada je u pitanju odluka o ostvarivanju obitelji te da se kod vjernika pojavljuje jače izraženo nezadovoljstvo ukoliko ne mogu imati djecu, ali da im sudjelovanje u vjerskoj zajednici pomaže otkloniti osjećaje frustracije koje nemogućnost izaziva. Uspoređujući Postonovo (1986) starije istraživanje s Brininim (2020) i Ueckerovim (2021) novijim primjećujemo kako određeni razlozi zbog kojih ispitanici nemaju djecu ostaju isti, poput kasnijeg stupanja u brak, neustaljenog odnosa ili jednostavno zbog manjka želje da budu roditelji. Istraživanja također pokazuju utjecaj vjere na pojedince, time da im nemogućnost imanja djece stvara veću frustraciju, ali i da se frustracije lakše otklone sudjelujući u vjerskim zajednicama.

4. METODOLOGIJA

4.1. Predmet istraživanja

Iako postoje brojna istraživanja koja se bave pitanjem roditeljstva, osnivanjem obitelji ili odgađanjem osnivanja obitelji, poput istraživanja od O'Laughlin (2001), Lampic (2006) i Junaković i Ahmeti (2011), proučavajući literaturu primijećeno kako radovi istražuju stavove o roditeljstvu na temelju sredovječnih roditelja, na temelju mlađih generacija i akademskih polaznika, no ne pronalazimo mnogo istraživanja, pogotovo ne novijih koja istražuju povezanost između stavova pojedinaca, ali i njihovog religijskog pogleda na svijet na uzorku studenata sveučilišta. Tokom proučavanja navedene literature postojao je osjećaj 'nedostatka', odnosno nije se uspjelo odgovoriti na zanimanje o tome kakav vjerski život vode današnji studenti te utječe li taj vjerski život na želju za postajanjem roditeljem. Prijašnja istraživanja (Lampic, 2006) pokazala su kako se osobe višeg obrazovanja češće kasnije upuštaju u osnivanje obitelji, a time i u rađanje djece. Upravo zbog takvih rezultata odlučeno je da se provodi ovo istraživanje kako bi se bolje ispitali stavovi studenata naših sveučilišta o roditeljstvu, kao i njihov religijski pogled na svijet te moguća povezanost između vjerskog života i želje za postajanjem roditeljem. Iz ovih je razloga predmet ovog istraživanja postoji li povezanost među stavovima o roditeljstvu i vjeroispovijesti mladih studenata s Hrvatskih sveučilišta.

4.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi povezanost stavova o roditeljstvu i vjeroispovijesti mladih studenata s hrvatskih sveučilišta.

4.3. Zadatci istraživanja

Držeći se predmeta i cilja istraživanja, zadatci istraživanja navedeni su kao sljedeći:

1. Utvrditi stavove studenata o vlastitom potencijalnom roditeljstvu.
2. Utvrditi vjeroispovijest studenata
3. Utvrditi postoji li povezanost između vjeroispovijesti i želje za roditeljstvom.
4. Utvrditi mišljenje studenata o prednostima i nedostacima roditeljstva.

4.4. Ispitanici

U sklopu istraživanja proveden je upitnik na koji se odazvalo 184 ispitanika, odnosno 142 studentice i 42 studenta. U nastavku se nalazi tablični prikaz ispitanika.

Tablica 3. Podjela ispitanika obzirom na spol

Spol	f	%
Žensko	142	77,2
Muško	42	22,8
Ukupno	184	100

Obzirom da se prilikom sakupljanja podataka koristila prigodna skupina ispitanika, ovaj uzorak se ne može smatrati reprezentativnim, pogotovo obzirom na manjak muških ispitanika. Neovisno o tome, rezultati upitnika i dalje prikazuju stavove studenata o obrađenoj temi. Ispitanici koji su sudjelovali u ovom istraživanju studenti su hrvatskih sveučilišta iz Zagreba, Zadra, Karlovca, Osijeka, Orahovice, Rijeke, Splita, Čakovca i Ike. Prilikom prikupljanja podataka primjećuje se kako je znatno veći odaziv studentica ženskog spola od studenata muškog spola. Podatci su prikupljeni tako što se anketa dijelila online putem među studentskim grupama na različitim fakultetima.

4.5. Metode i instrumenti istraživanja

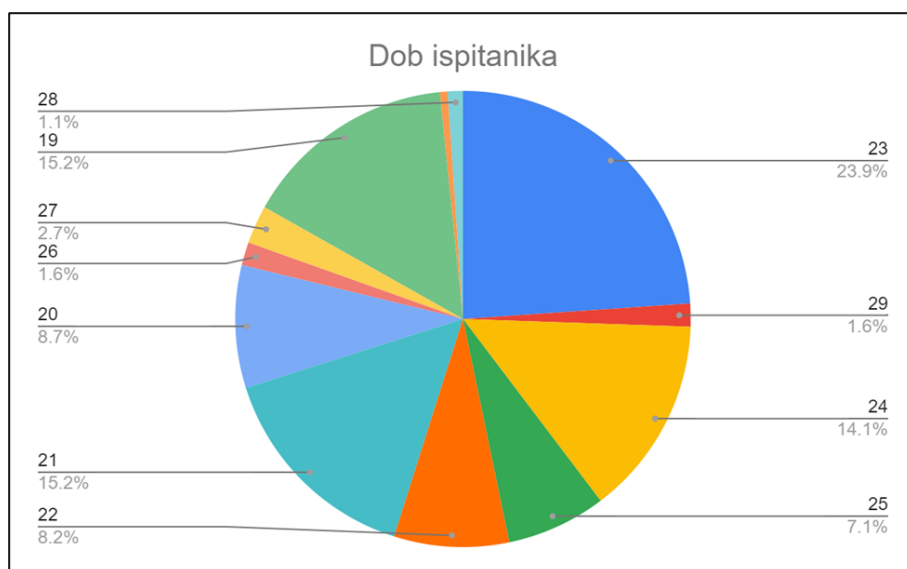
Metoda ispitivanja uključivala je anonimno anketiranje, odnosno koristio se upitnik s pitanjima zatvorenog tipa. Upitnik se sastoji od dva dijela, gdje prvi dio čine pitanja vezana o općim informacijama o sudionicima, dok drugi dio upitnika čine pitanja vezana za utvrđivanje stavova i mišljenja studenata (*Prilog 1*). Dio pitanja korištenih u upitniku koja su ispitivala stavove studenata preuzeta su iz istraživanja od O'Laughlin (2001). Upitnik je započeo s pitanjima o osobnim karakteristikama, ispitujući spol, dob, razinu i vrstu studija, mjesto studiranja, vrstu obitelji u kojoj su studenti odrasli, broj braće ili sestara, status veze, vjersko opredjeljenje te s koliko godina studenti žele imati prvo, a s koliko godina zadnje dijete. Drugi dio upitnika ispitivao je stavove studenata koristeći Likertovu skalu od pet stupnjeva: 5- potpuno se slažem, 4- uglavnom se slažem, 3- niti se slažem niti se ne slažem, 2- uglavnom se ne slažem, 1- uopće se ne slažem. Procjena stavova je podijeljena u tri skupine, prva se odnosi na općenite stavove vezane uz mogućnost vlastitog budućeg roditeljstva, druga na očekivane prednosti i nedostatke u slučaju postajanja roditeljem te se treća bavi pitanjima vezanim za odgoj i vjeru.

5. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu rada baviti ćemo se analizom i interpretacijom rezultata koje smo dobili kroz istraživanje o stavovima mladih o budućem roditeljstvu, te ćemo rezultate prikazati na temelju zadataka istraživanja.

5.1. Podatci o sudionicima

Anketnim upitnikom prikupljeni su podatci o spolu ispitanika, dobi ispitanika, razini studija, vrsti studija, mjestu studiranja, vrsti obitelji u kojoj su ispitanici odrasli, broju djece u obitelji ispitanika, status odnosa (veze) ispitanika, vjersko opredjeljenje ispitanika, koliko djece žele imati te s koliko godina žele imati prvo, a s koliko zadnje dijete. Pokazalo se da od 184 sudionika u upitniku možemo primijetiti kako se za vrijeme provođenja upitnika najveći broj sudionika nalazio u dobi do 23 godine života (72,2%), dok je sudionika starijih od 23 godine života bilo 27.8%. Od 72,2% sudionika u dobi do 23 godine života najviše ih ima 21 godinu (15,2%), ali također i 19 godina (15,2%). Zatim slijedi najveći broj sudionika s 22 godine (8,2%), te 8,7% s 20 godina (Graf 1). Obzirom da se istraživanje provodilo na studentima sveučilišta, dobni raspon ispitanika je u očekivanim omjerima.

Graf 1. Dob ispitanika.

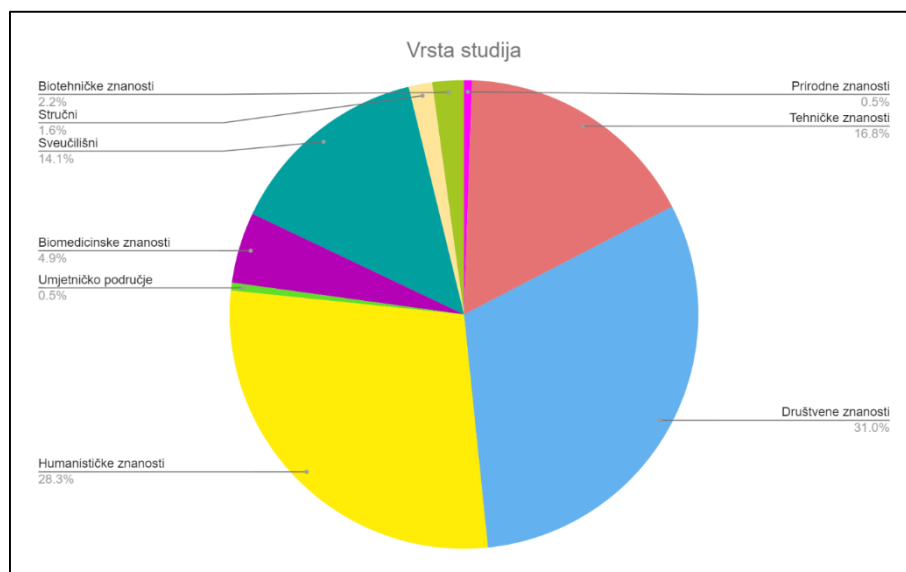
Promatrajući *grafički prikaz 2.* koji nam pokazuje odakle ispitanici dolaze primjećujemo kako je najveći broj ispitanika u vrijeme provođenja upitnika studirao u Zadru (46,7%), dok je broj studenata iz Zagreba odmah sljedeći po broju sudionika s 39,1%. Studenti iz sljedećih gradova znatno su se manje odazvali na upitnik, uključujući 3,8% studenata iz Splita, 3,3% studenata iz Osijeka, 2,7% studenata s Karlovačkog Veleučilišta, 2,2% iz Rijeke te po 0,5% ispitanika iz Ike, Čakovca, Opatije i Orahovice.

Graf 2. Mjesto studiranja ispitanika.

Analizirajući *grafički prikaz 3.* prvi je zaključak bio kako ispitivačko pitanje nije bilo dovoljno jasno definirano. Dok je većina studenata ispravno odgovorila na postavljeno pitanje, dio studenata nije ga u potpunosti razumio, te je umjesto definiranja svog studija odgovorilo samo sa „stručni“ ili „sveučilišni“ studij. Kako bi se ovakvo pitanje ispravno odgovorilo, u budućim anketama potrebno je postaviti pitanje zatvorenog tipa gdje će studenti biti primorani odabrati jedan od ponuđenih odgovora, umjesto otvorenog tipa kojim sam se ovdje služila gdje su studenti sami ispisivali odgovor na pitanje bez primjera. Neovisno o tome, imamo okvir vrsta studija koje su ispitanici pohađali za vrijeme provođenja upitnika. Najveći postotak ispitanika nalazi se na društvenim znanostima (31%) i humanističkim znanostima (28,3%), dok su tehničke znanosti sljedeće po učestalosti s 16,8% polaznika. Ispitanika s biotehničkih znanosti bilo je 2,2%, biomedicinskih 4,9%, a prirodne znanosti i umjetničko područje svaki su brojali po samo 0,5% ispitanika. Ispitanici koji se nisu jasno svrstali u vrstu studija čine 15,7% ispitanika, s njih 14,1%

koji su se izjasnili samo kao polaznici „sveučilišnog“ smjera i 1,6% s izjavom da polaze stručni smjer. Detaljniji vizualni pregled možemo vidjeti u *grafičkom prikazu 3*.

Graf 3. Vrsta studija ispitanika.

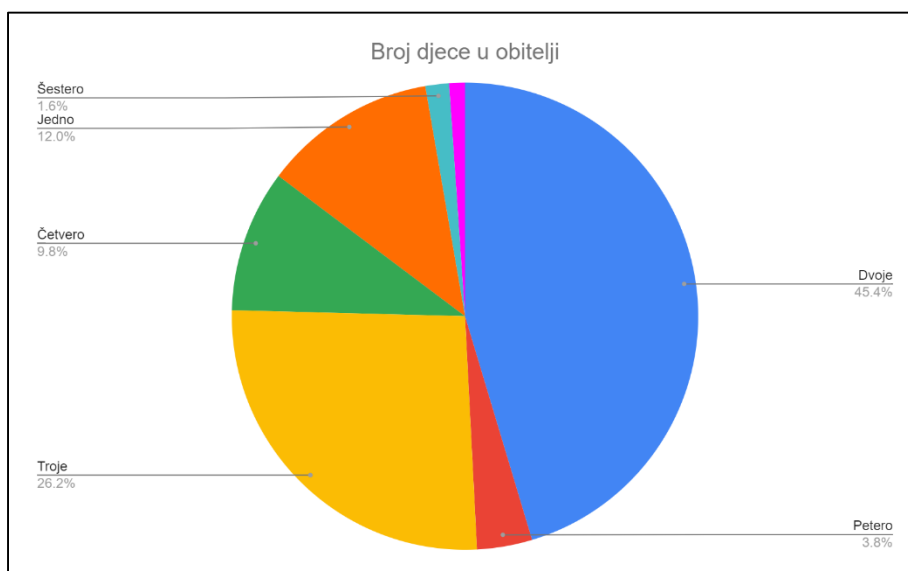
Nakon upita o vrsti studija koju pohađaju, ispitanici su trebali odgovoriti u kakvoj su obitelji odrasli. Ponuđeni odgovori za ovo pitanje glasili su „jednoroditeljska obitelj“, „obitelj s oba biološka roditelja“, „obitelj u kojoj jedan od roditelja nije djetetov biološki roditelj“, „obitelj s posvojenom djecom“ i „ostalo“ gdje su studenti mogli unijeti vlastiti odgovor ukoliko niti jedan od ponuđenih nije odgovarao njihovom životnom statusu. Promatrajući *grafički prikaz 4*, primjećujemo kako je najveći broj ispitanika odrastao u obitelji s oba biološka roditelja, njih 162 (88%). 18 ispitanika odraslo je u obitelji s jednim roditeljem (9,8%). Jedna osoba (0,5%) odgovorila je kako je odrasla u obitelj u kojoj jedan od roditelja nije djetetov biološki roditelj. Niti jedan sudionik nije odgovorio kako je živio u obitelj s posvojenom djecom. Nadalje, pod „ostalo“ tri studenta (1,5%) su navela vlastita iskustva obitelj, od kojih je jedan student naveo kako je odrastao u obitelj s rastavljenim roditeljima, drugi da je do devete godine živio s biološkim roditeljima te je nakon njihove smrti živio u domu za nezbrinutu djecu do šesnaeste godine, a nakon toga u udomiteljskoj obitelji do dvadesete godine života. Te posljednji student koji se

izjasnio kako je dio djetinjstva živio s oba biološka roditelja, a nakon smrti oca u jednoroditeljskoj obitelji.

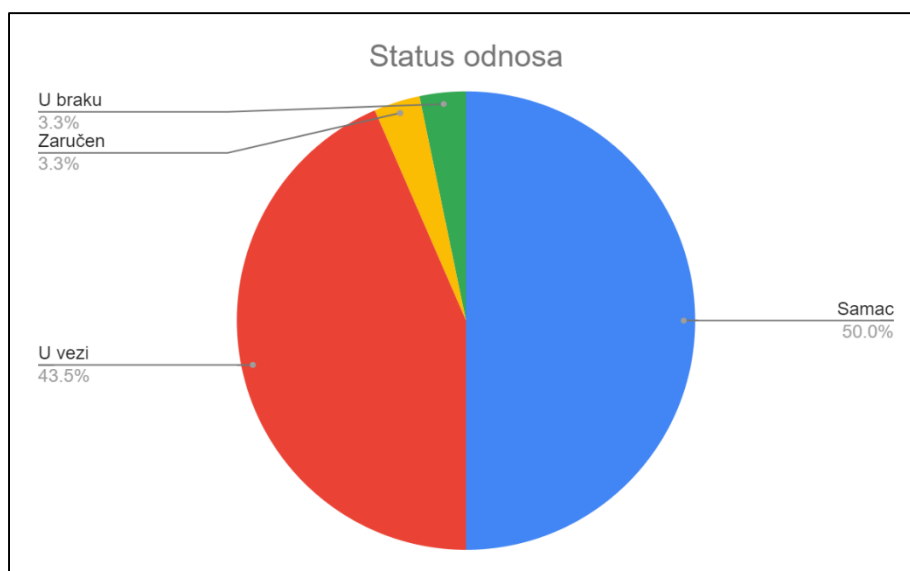
Graf 4. Vrsta obitelji u kojoj su ispitanici odrasli.

Grafički prikaz 5. daje nam detaljniji prikaz obitelji u kojima su ispitanici odrasli, stavljajući u centar broj djece u obitelji. Zahvaljujući tomu možemo primijetiti kako je najveći broj obitelji s dvoje djece (45,4%), dok je broj obitelji s troje djece nešto niži (26,2%). Obitelji s jedim djetetom pojavljuju se u kućanstvima 12% ispitanika, dok obitelji s četvero djece možemo pronaći u 9,8% obitelji. Najmanji postotci pronalaze se u obiteljima s iznad četvero djece, čime petero djece ima 3,8% obitelji, šestero 1,6% obitelji i sedmero 1,1% obitelji.

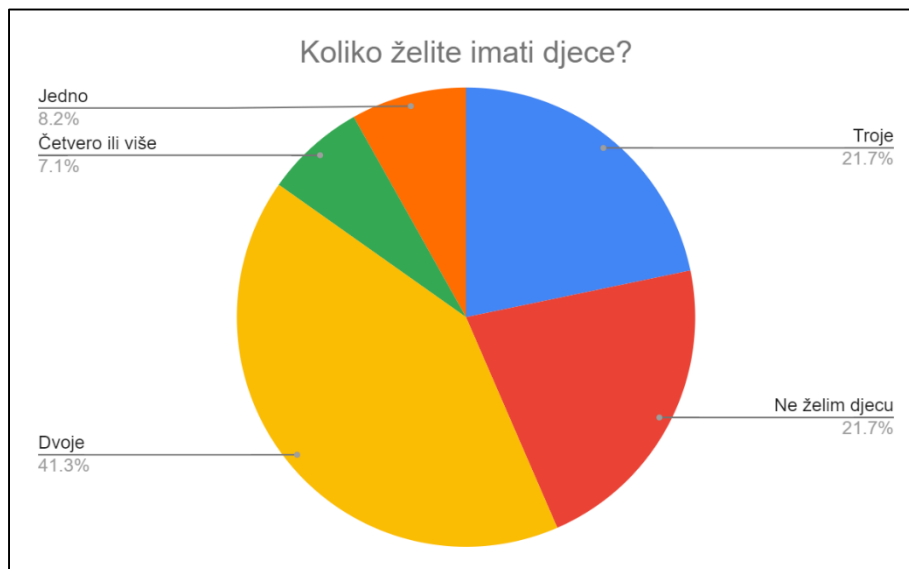
Graf 5. Broj djece u obitelji.

Ukoliko detaljnije proučimo podatke o obiteljima i broju djece koji pronalazimo u svakoj, prema dobivenim podacima možemo primijetiti kako jednoroditeljske obitelji uglavnom imaju dvoje (63,6%) do troje (27,3%) djece. Nasuprot jednoroditeljskim obiteljima, kod obitelji s oba biološka roditelja također možemo primijetiti kako se više izdvajaju obitelji s dva djeteta (41,3%) i s tri djeteta (26,6%), no za razliku od jednoroditeljskih obitelji ovdje primjećujemo porast broja djece u obitelji. Tako u obiteljima s oba biološka roditelja se izdvajaju obitelji s po četvero djece (15,6%), petero djece (5,5%), šestero djece (1,8%) i sedmero djece (1,1%). U oba tipa obitelji također nailazimo na obitelji s jednim djetetom, u jednoroditeljskima taj postotak iznosi 9,1%, a u obitelji s oba biološka roditelja 8,3%.

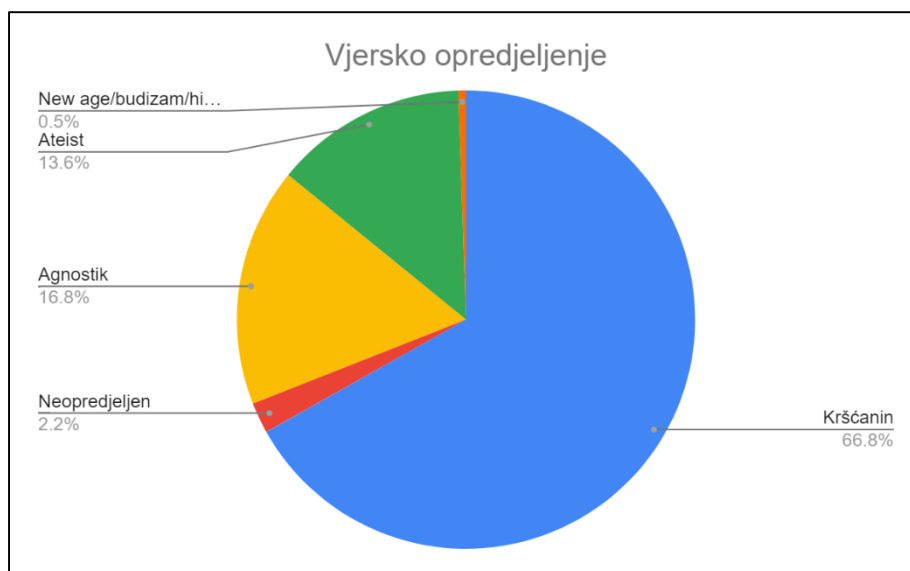
Graf 6. Status odnosa ispitanika.

Od 184 ispitanika koji su sudjelovali u ovom upitniku *grafički prikaz 6.* nam pokazuje kako se 50% njih se izjasnilo da nije u niti jednoj vrsti odnosa, odnosno da su samci. Nasuprot tomu, 43,5% ispitanika se izjasnilo da su u vezi, dok je svega 3,3% ispitanika zaručeno i 3,3% ispitanika u braku. Nadalje, *grafički prikaz 6.* pokazuje nam kako čak 21,7% ispitanika ne želi imati djecu. Međutim 41,3% ispitanika izjašnjava želju za dvoje djece, 21,7% za troje djece, 7,1% ispitanika želi četvero ili više djece, dok samo 8,2% ispitanika želi jedno dijete.

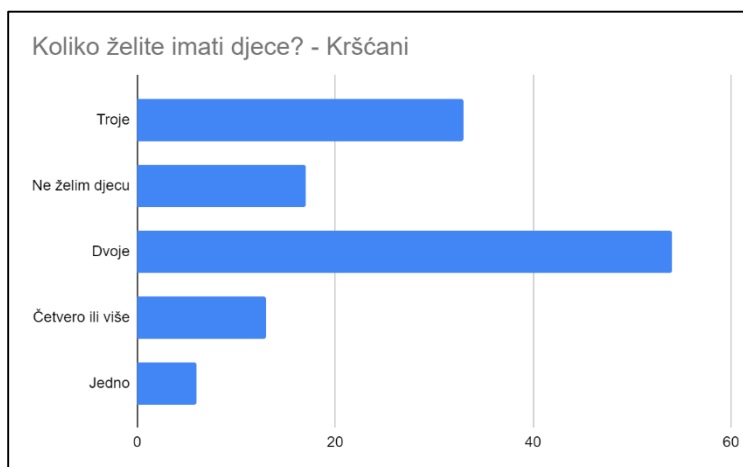
Graf 7. Koliko djece ispitanici žele imati.

Kako bi utvrdili koliko ispitanici žele djece ovisno o njihovom statusu odnosa, primjećujemo da 92 ispitanika koji su samci žele najviše dvoje (32,6%) ili troje (21,7%) djece. 9,8% samaca želi četvero ili više djece dok 9,8% samaca želi jedno dijete. Veliki dio samaca (26,1%) ne želi imati djecu. Nadalje, od 80 ispitanika koji su se izjasnili da su u vezi 48,8% njih želi imati dvoje djece. Sljedeći najveći postotak javlja se kod ispitanika koji ne žele imati djecu s 20%, dok ispitanika koji žele troje djece ima 18,8%. Želju za četvero ili više djece ima 5% ispitanika, dok ispitanika koji žele imati jedno dijete čini postotak od 7,5%. Od 6 ispitanika koji su se izjasnili kao zaručeni 66,7% ispitanika želi imati dvoje djece, a 33,3% troje. I kao posljednju podjelu imamo ispitanike koji su u braku koje čini 6 ispitanika – i to 50% njih želi dvoje djece i 50% troje. Zaključno, prema podacima prikupljenim ovim upitnikom utvrdili smo kako 78,3% ispitanika želi postati roditeljem jednog dana, dok 21,7% ispitanika smatra da roditeljstvo nije za njih (Graf 7).

Graf 8. Vjersko opredjeljenje ispitanika.

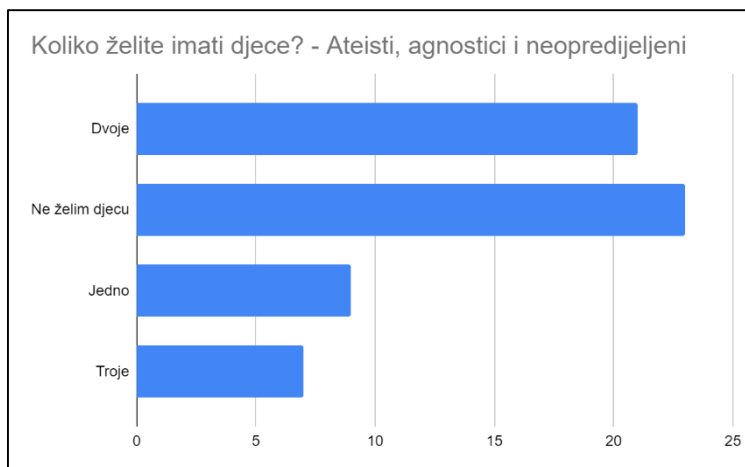
Nadalje, prema vjerskom opredjeljenju *grafički prikaz 8.* pokazuje da se 66,8% ispitanika izjasnilo kao kršćanin, 16, 8% kao agnostik, 13,6% kao ateist, 2,2% ispitanika nije se opredijelilo za vjersko opredjeljenje i 0,5% se izjasnilo kao pripadnik new age-a.

Graf 9. Koliko želite imati djece? – Kršćani.

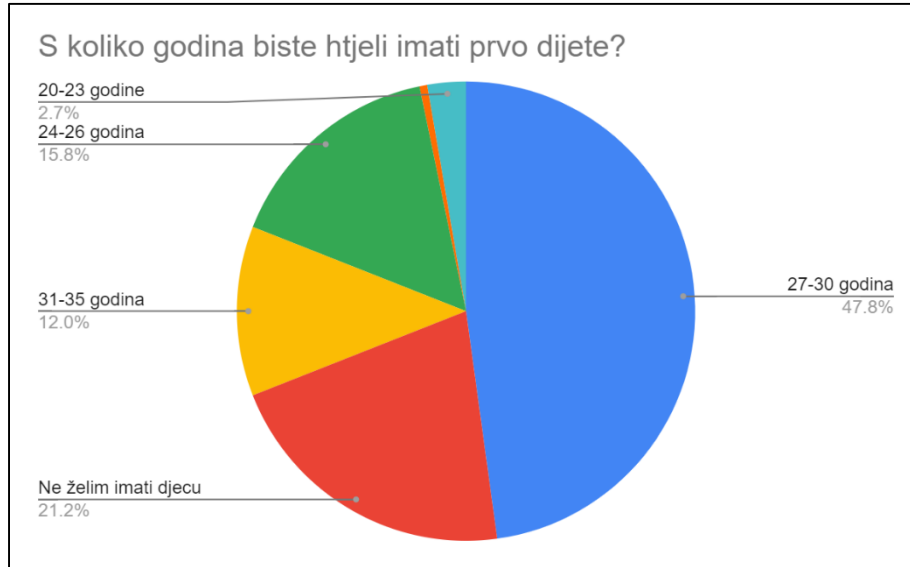
Od 123 ispitanika koji su se izjasnili kao kršćani njih 17 (13,8%) ne želi imati djecu. Prema ovome vidimo kako je broj pojedinaca koji žele djecu mnogo veći od pojedinaca koji ne žele djecu - 43,9% (54) sudionika želi imati dvoje djece, 26,8% (33) troje djece, 19,6% (13) četvero ili više djece i samo 4,9% (6) sudionika želi jedno dijete (Graf 9).

Graf 10. Koliko želite imati djece? – Ateisti, agnostici i neopredijeljeni.

Od 184 ispitanika njih 50 izjasnilo se kao ateist, agnostik ili kao neopredijeljen. Najveći postotak ispitanika u ovoj kategoriji ne želi imati djecu (38,3%). Od onih koji žele imati djecu, najviše ih želi dvoje djece (35%), dok nešto manje sudionika želi jedno dijete (15%) ili tri djeteta (11,7%). Iako je uzorak ispitanika koji nisu vjernici malen, proučavajući ga možemo zaključiti kako veći broj sudionika nema želju za postajanjem roditeljem, pogotovo u usporedbi s vjericima gdje samo 13, 8% sudionika ne želi imati dijete. U oba slučaja kada ispitanici žele biti roditelji primjećujemo veliku želju za dva djeteta, dok želja za tri, četiri ili više djece nije toliko učestala. Na temelju ovih rezultata možemo izjaviti kako postoji povezanost između vjeroispovijesti i želje za roditeljstvom. Iako među svim skupinama pronalazimo ispitanike koji žele imati djecu, ateisti, agnostici i neopredijeljeni ispitanici imaju veći postotak smanjene želje za roditeljstvom nego li se to pojavljuje kod kršćana (Graf 10).

Graf 11. S koliko godina sudionici žele imati prvo dijete.

Zadnja od pitanja vezanih za opće informacije o ispitanicima vezana su za to s koliko godina ispitanici žele imati prvo, a s koliko zadnje dijete. *grafički prikaz 11.* nam pokazuje kako 21,2% ispitanika, kako smo i utvrdili u prijašnjim analizama, ne želi imati djecu. Od preostalih sudionika najmanje ih želi imati djecu u periodu od 20 do 23 godine života, samo 2,7%. U periodu od 24 do 26 godina dobili smo nešto više sudionika koji žele imati djecu, njih 15,8%. Međutim, najveći broj ispitanika izjasnio se da želi prvo dijete u periodu između 27 i 30 godina, njih 47,8%, dok je samo 12% ispitanika izjavilo da želi dijete između 31 i 35 godina. Od svih ispitanika samo jedan ispitanik je označio da želi prvo dijete s 36 godina ili više.

Pregledavajući podatke o tome kada ispitanici žele imati zadnje dijete možemo primijetiti kako je jedan ispitanik koji je prethodno odgovorio da ne žele imati djecu ovdje odabralo dob za zadnje dijete, obzirom da je postotak ljudi koji ne žele imati djecu pao na 20,7%. Osobe koji žele zadnje dijete između 25. i 29. godine čine 6% ispitanika. Period između 30 i 39 godine života doba je kada većina ispitanika želi imati zadnje dijete, s time da 41% ispitanika želi zadnje dijete između 30. i 34. godine, dok 28,3% ispitanika želi zadnje dijete između 35. i 39. godine života. Od svih ispitanika njih 3,3% želi zadnje dijete u periodu od 40. do 44. godine, a samo 0,5%, odnosno jedan ispitanik u periodu od 45 do 50 godina života (Graf 12).

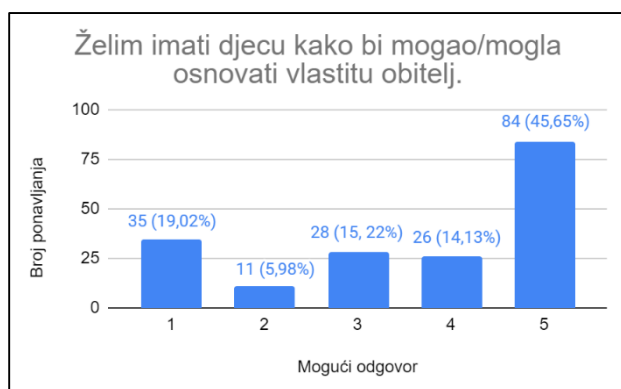

Graf 12 . S koliko godina ispitanici žele imati zadnje dijete.

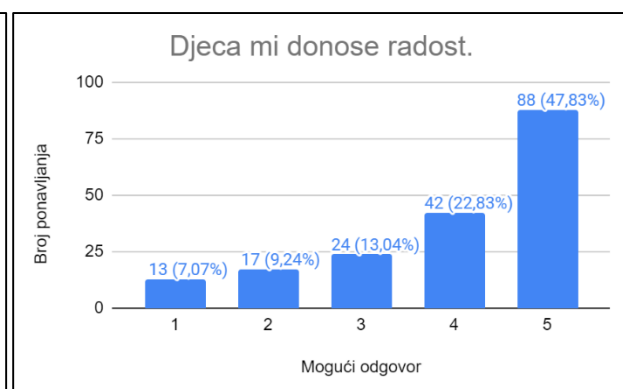
5.2. Stavovi studenata o vlastitom potencijalnom roditeljstvu

Drugi dio anketnog upitnika odnosi se na stavove studenata o određenim aspektima roditeljstva, njihovim prednostima i manama, te njihovim stavovima prema odgoju. Ovaj dio upitnika sastoji se od 37 tvrdnji, a studenti su trebali odrediti svoje slaganje s tvrdnjama koje su ponuđene. Prva grupa pitanja odnosi se na stavova mladih o budućem roditeljstvu. U ovoj kategoriji nalazi se 21 tvrdnja.

Za tvrdnju „Želim imati djecu kako bi mogao/mogla osnovati vlastitu obitelj“ 45,65% (84) ispitanika je izjavilo kako se u potpunosti slaže, 19,02% (35) ispitanika se u potpunosti ne slaže, dok se 15,22% njih niti slaže niti ne slaže, 5,98% se ne slaže i 14,13% se slaže s tvrdnjom. Proučavajući dobivene rezultate možemo reći kako očekivano veći postotak ispitanika želi imati djecu radi osnivanja vlastite obitelji, dok razlozi drugih ispitanika nisu određeni (Graf 13). Za tvrdnju „Djeca mi donose radost“ ispitanici su većinski odgovorili sa „slažem se“ (22,83%) ili s „u potpunosti se slažem“ (47,83%), dok ostalih 29,35% ispitanika nije bilo u potpunosti suglasno s iznesenom tvrdnjom (Graf 14).

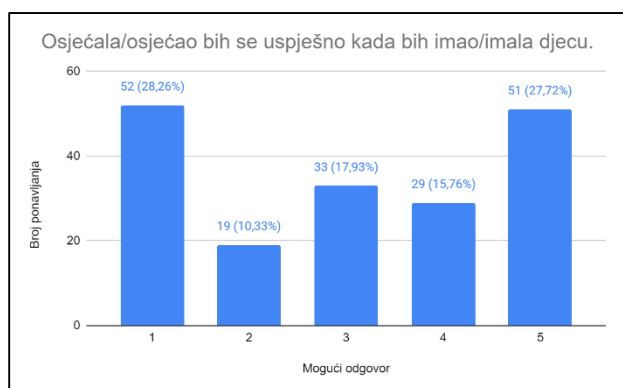

Graf 13. Želim imati djecu kako bi mogao/mogla osnovati vlastitu obitelj.

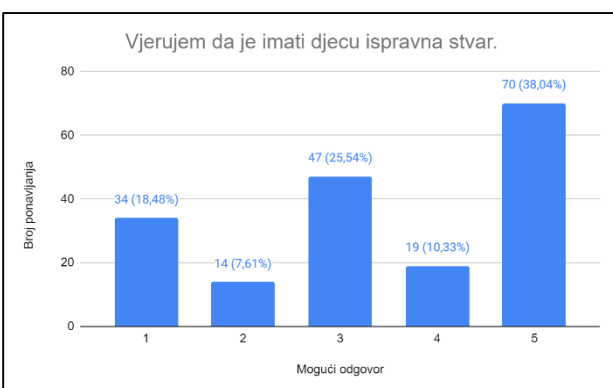

Graf 14. Djeca mi donose radost.

Tvrđnja „Osjećala/osjećao bih se uspješno kada bih imao/imala djecu“ podijelio je ispitanike jednako na one koji se u potpunosti ne slažu s tvrdnjom (28,26%) i na one koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom (27,72%). Ostatak ispitanika nalazi se među onima koji se ne slažu s tvrdnjom (10,33%), koji se niti slažu niti ne slažu (17,93%) i oni koji se slažu s tvrdnjom (15,76%) (Graf 15).

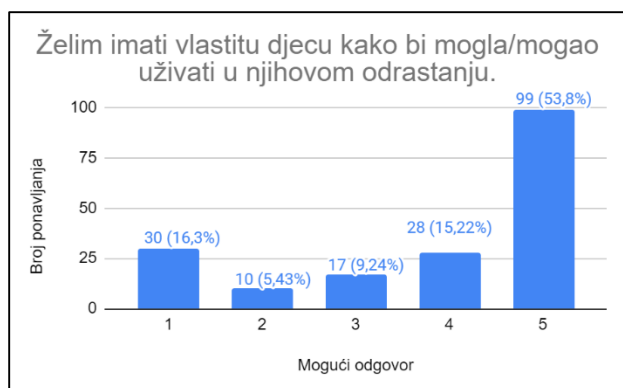

Graf 15. Osjećala/osjećao bih se uspješno kada bih imao/imala djecu.

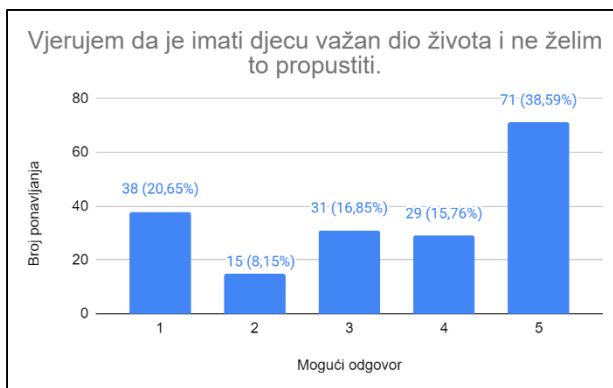

Graf 16. Vjerujem da je imati djecu ispravna stvar.

48,37% ispitanika „vjeruje da je imati djecu ispravna stvar“ dok se njih 26,09% ne slaže s tom tvrdnjom. 25,54% ispitanika neodlučno je u vezi tvrdnje te se opredijelilo za odgovor broj 3 (Graf 16). Nadalje, čak 69,02% ispitanika izjavljuje kako „želi imati vlastitu djecu kako bi mogli uživati u njihovom odrastanju“ dok se njih 21,73% ne slaže s navedenom tvrdnjom. Preostalih

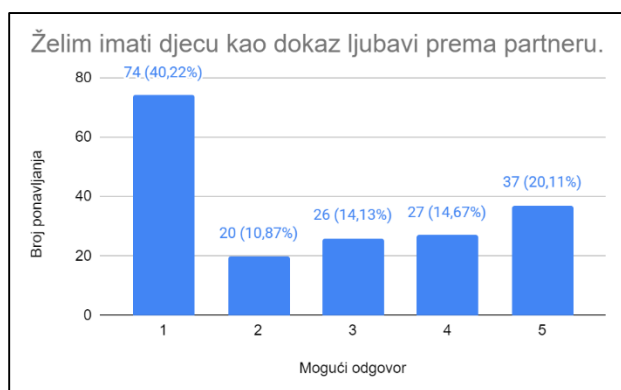
Graf 17. Želim imati vlastitu djecu kako bi mogla/mogao uživati u njihovom odrastanju.

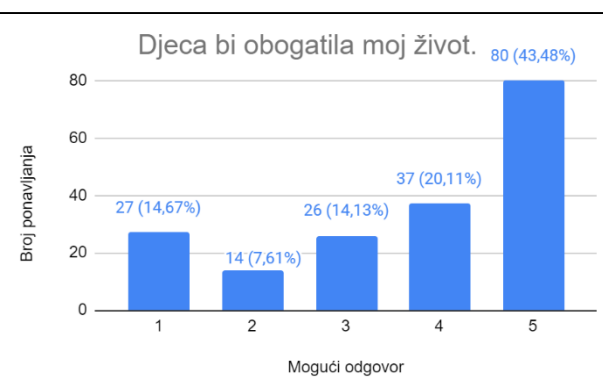
Graf 18. Vjerujem da je imati djecu važan dio života i ne želim to propustiti.

9,24% ispitanika ostaje neutralno, izjavljujući kako se niti slažu niti ne slažu s tom tvrdnjom (Graf 17).

Analizirajući tvrdnju „Vjerujem da je imati djecu važan dio života i ne želim to propustiti“ primjećujemo kako se više ispitanika slaže s tvrdnjom (54,35%) nego što se ne slaže s tvrdnjom (28,8%), 16,85% ispitanika neodlučno je u vezi tvrdnje (Graf 18). Međutim, kada proučimo rezultate vezane uz tvrdnju „Želim imati djecu kao dokaz ljubavi prema partneru“ primjećujemo kako se veliki broj ispitanika ne slaže s tvrdnjom, čak njih 51,09%. Mali broj ispitanika ipak se slaže s tvrdnjom (34,78%) dok je 14,13% ostalo neutralno pri odgovaranju (Graf 19). Za tvrdnju „Djeca bi obogatila moj život“ 63,59% ispitanika izjavilo je kako se slaže s njom, dok se mali postotak njih (24,13%) niti slaže niti ne slaže, 7,61% ispitanika se ne slaže, a preostali dio ispitanika (14,13%) se u potpunosti ne slaže. (Graf 20).

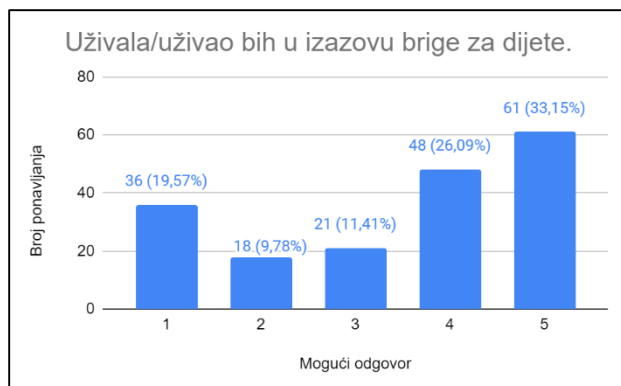

Graf 19. Želim imati djecu kao dokaz ljubavi prema partneru.

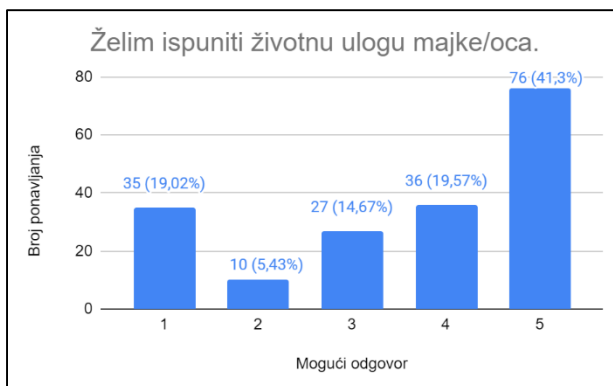

Graf 20. Djeca bi obogatila moj život.

Od 184 ispitanika njih 33,15% u potpunosti se slaže da bi „uživali u izazovu brige za dijete“, 26,09% ispitanika se slaže, dok se njih 9,78% ne slaže, a 19,57% u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. 11,41% ispitanika niti se slaže niti se ne slaže s tvrdnjom (Graf 21). Analizirajući sljedeću tvrdnju „Želim ispuniti životnu ulogu majke/oca“ veliki broj ispitanika se slaže (19,57%) ili u potpunosti slaže (41,3%), dok se 5,43% ne slaže, a 19,02% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. 14,67% ispitanika se niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom (Graf 22).

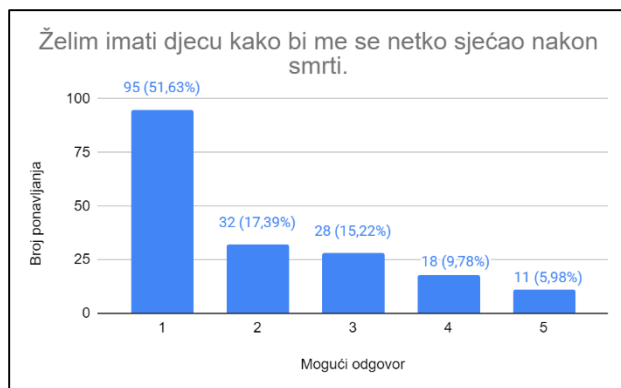

Graf21. Uživala/uživao bih u izazovu brige za dijete.

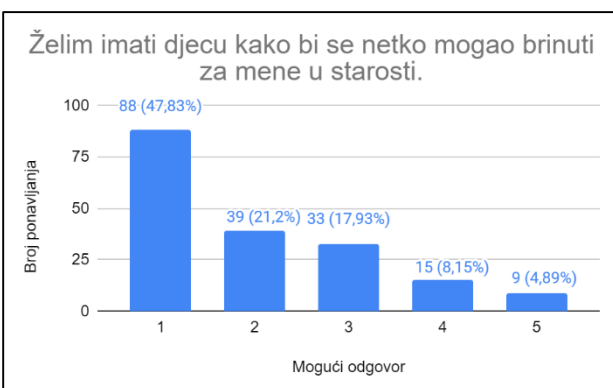

Graf 22. Želim ispuniti životnu ulogu majke/oca.

Tvrđnje „Želim imati djecu kako bi me se netko sjećao nakon smrti“ i „Želim imati djecu kako bi se netko mogao brinuti za mene u starosti“ izazvale su slične reakcije kod ispitanika, odnosno najviše se ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. Tako se 51,63% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom „Želim imati djecu kako bi me se netko sjećao nakon smrt“, njih 17,39% se ne slaže s tvrdnjom, 15,22% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 9,78% ispitanika se slaže i njih samo 5,98% se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 23). Slično tome 47,83% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom „Želim imati djecu kako bi se netko mogao brinuti za mene u starosti“, njih 21,2% se ne slaže, 17,93% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 8,15% ispitanika se slaže i samo 4,89% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 24).

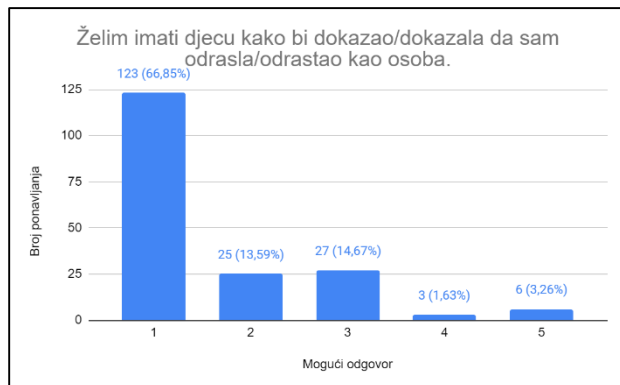

Graf 23. Želim imati djecu kako bi me se netko sjećao nakon smrti.

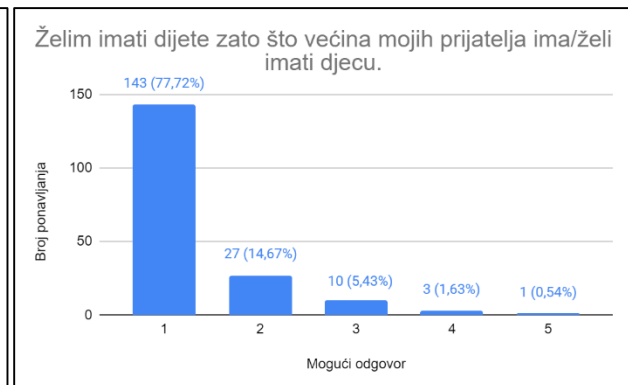

Graf 24. Želim imati djecu kako bi se netko mogao brinuti za mene u starosti.

Tvrđnje „Želim imati djecu kako bi dokazao/dokazala da sam odrasla/odrastao kao osoba“ i „Želim imati dijete zato što većina mojih prijatelja ima/želi imati djecu“ izazvale su slične reakcije kao i prethodne dvije tvrdnje, tako da je većina sudionika glasala kako se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. Tako nam *grafički prikaz 25.* pokazuje kako 66,85% ispitanika izjavljuje da se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, 13,59% ispitanika se ne slaže, 14,67% ispitanika niti se slaže niti se ne slaže, 1,63% ispitanika se slaže i njih 3,26% se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 25). *Grafički prikaz 26.* pokazuje nam da se 77,72% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, 14,67% ispitanika se ne slaže, 5,43% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 1,63% ispitanika se slaže i 0,54% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 26). Proučavajući ove rezultate možemo reći kako je pozitivno to što većinski dio ispitanika nema želju dokazivati se kao odrasla osoba time što će postati majkom/ocem, niti im na želju za majčinstvom/očinstvom utječe pritisak prijatelja koji već imaju djecu.

Graf 25. Želim imati djecu kako bi dokazala/dokazao da sam odrasla/odrastao kao osoba.

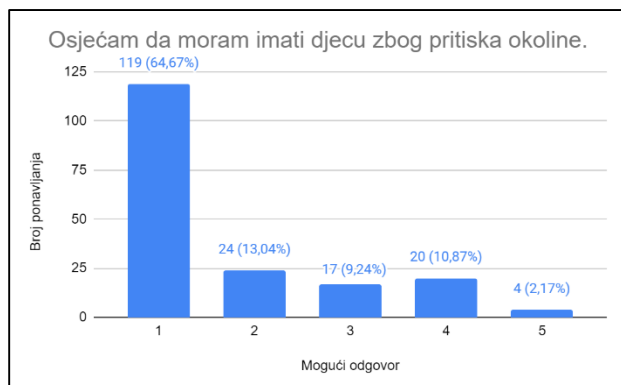

Graf 26. Želim imati dijete zato što većina mojih prijatelja ima/želi imati djecu.

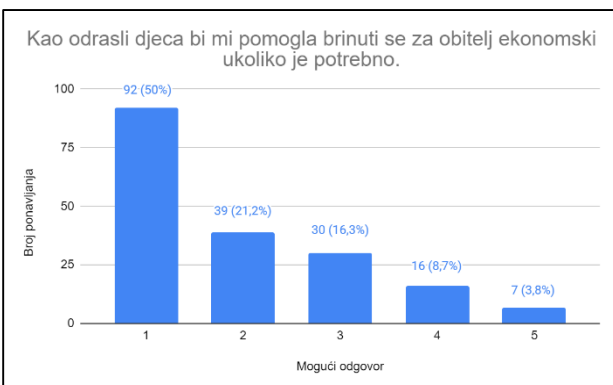
Nastavljajući analizu s tvrdnjama „Osjećam da moram imati djecu zbog pritiska okoline“ i „Kao odrasli djeca bi mi pomogla brinuti se za obitelj ekonomski ukoliko je potrebno“ također pronalazimo neslaganje ispitanika s njihovim značenjem. *Grafički prikaz 27.* pokazuje nam da se 64,67% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom „Osjećam da moram imati djecu zbog pritiska okoline“, njih 13,04% se ne slaže, 9,24% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, njih 10,86% se slaže i samo 2,17% se u potpunosti slaže s tvrdnjom. *Grafički prikaz 28.* nam nadalje pokazuje kako se ispitanici također pretežno ne slažu s tvrdnjom „Kao odrasli djeca bi mi pomogla brinuti se za

obitelj ekonomski ukoliko je potrebno“, s njih 50% koji se u potpunosti ne slažu, 21,2% koji se ne slažu, 16,3% koji su neutralni, 8,7% koji se slažu i samo 3,8% ispitanika koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom.

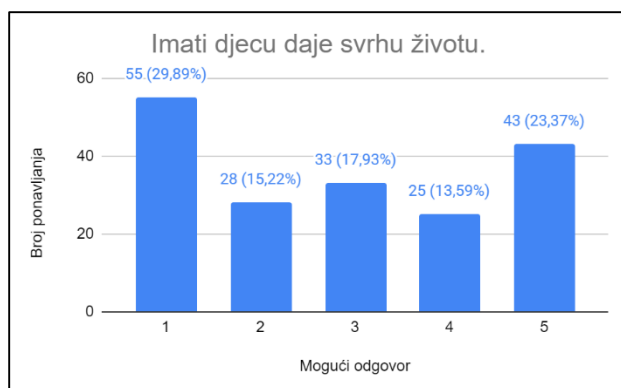

Graf 27. Osjećam da moram imati djecu zbog pritiska okoline.

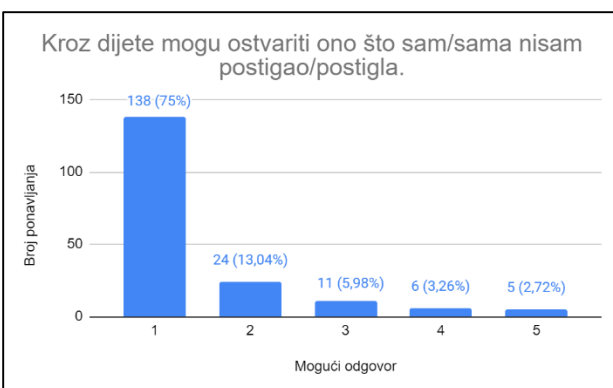

Graf 28. Kao odrasli djeca bi mi pomogla brinuti se za obitelj ekonomski ukoliko je potrebno.

Promatrajući tvrdnju „Imati djecu daje svrhu životu“ primjećujemo da ispitanici malo više naginju neslaganju s ovom tvrdnjom (45,11%) nego slaganju s njom (36,96%), dok se 17,93% ispitanika niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom (Graf 29). Međutim na tvrdnju „Kroz dijete mogu ostvariti ono što sam/sama nisam postigao/postigla“ izuzetno veliki broj ispitanika izjavio je kako se u potpunosti ne slaže s njom (75%) dok je 13,04% ispitanika izjavilo da se ne slaže s tvrdnjom. Od preostalih ispitanika njih 5,98% niti se slaže niti se ne slaže, dok je njih 3,26% izjavilo da se slaže s tvrdnjom i 2,72% izjavilo da se u potpunosti slaže s tvrdnjom. Iako je pozitivno to što 88,04% ispitanika smatra da se kroz djecu ne ostvaruju vlastite želje i snovi, već se djeci pruža prilika da sama biraju što žele učiniti sa svojim životom, 5,98% ispitanika nije odlučilo slaže li se ili ne slaže s ovom tvrdnjom (Graf 30).

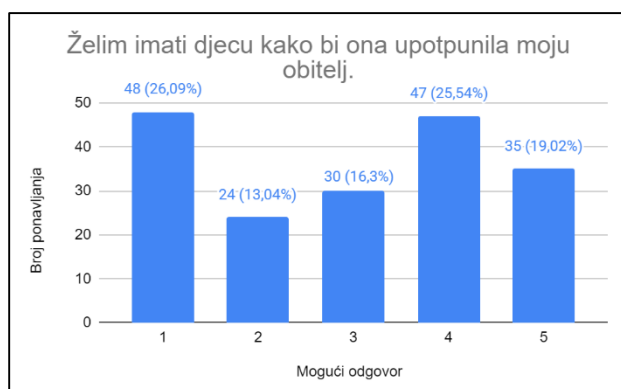

Graf 29. Imati djecu daje svrhu životu.

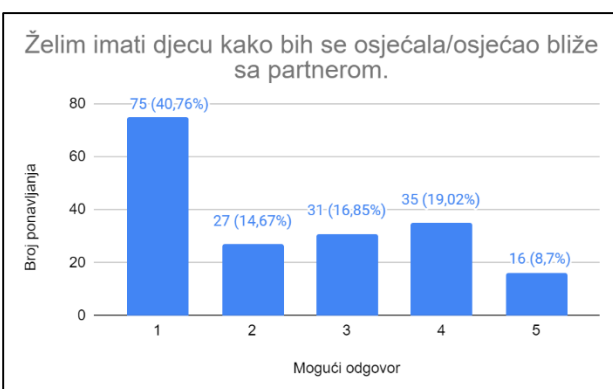

Graf 30. Kroz dijete mogu ostvariti ono što sam/sama nisam postigao/postigla.

Analizom tvrdnje „Želim imati djecu kako bi ona upotpunila moju obitelj“ 19,02% ispitanika se u potpunosti slaže, 25,54% ispitanika se slaže, 16,3% ispitanika se ne slaže niti se slaže, 13,04% ispitanika se ne slaže i 26,09% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (Graf 31). Nadalje, analizom tvrdnje „Želim imati djecu kako bih se osjećala/osjećao bliže sa partnerom“ možemo vidjeti da se veliki postotak ispitanika u postupnosti ne slaže s tvrdnjom (40,76%), 14,67% ispitanika se ne slaže, 16,85% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 19,02% ispitanika se slaže i 8,7% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 32).

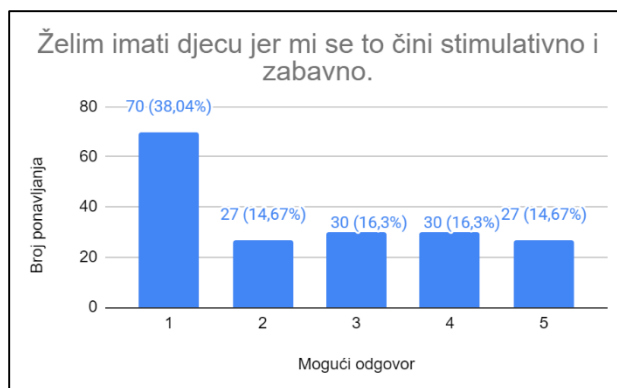

Graf 31. Želim imati djecu kako bi ona upotpunila moju obitelj.

Graf 32. Želim imati djecu kako bih se osjećala/osjećao bliže sa partnerom.

Posljednja tvrdnja u ovoj skupini glasi „Želim imati djecu jer mi se to čini stimulativno i zabavno“. Veliki postotak ispitanika se u potpunosti ne slaže s ovom tvrdnjom (38,04%), 14,67% ispitanika se ne slaže, 16,3% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 16,3% ispitanika se slaže i 14,67% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 33).

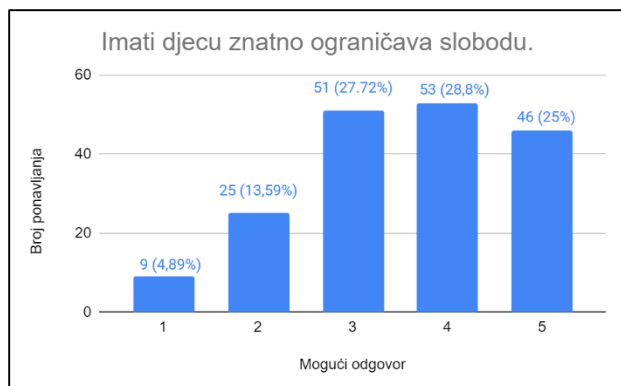

Graf 33. Želim imati djecu jer mi se to čini stimulativno i zabavno.

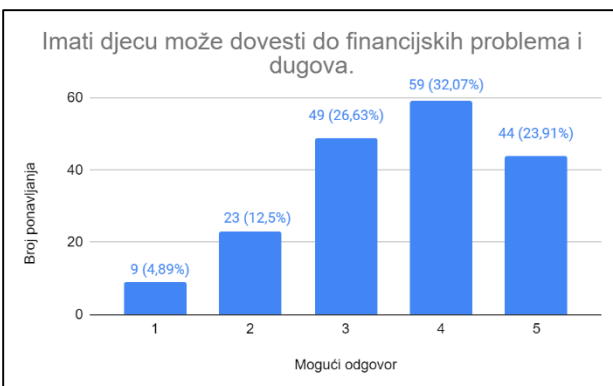
5.3. Stavovi studenata o prednostima i nedostacima roditeljstva

Drugi dio pitanja u istraživačkom radu odnosi se na prednosti i nedostatke roditeljstva, te procjenjuje stavove studenata kroz 11 pitanja o njihovom slaganju ili protivljenju s navedenim tvrdnjama vezanim uz određene prednosti i nedostatke u postajanju roditeljem.

Analizom tvrdnje „Imati djecu znatno ograničava slobodu“ možemo primijetiti kako se većinski dio ispitanika odlučio za odgovore niti se slažem niti se ne slažem (27,72%), slažem se (28,8%) i u potpunosti se slažem (25%), dok se manji broj ispitanika izjasnio kako se ne slažu (13,59%) ili u potpunosti ne slažu s tvrdnjom (5,89%) (Graf 34). S tvrdnjom „Imati djecu može dovesti do financijskih problema i dugova“ 4,89% se u potpunosti ne slaže, 12,5% ispitanika se ne slaže, 26,63% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 32,97% ispitanika se slaže i 23,91% ispitanika se u potpunosti slaže (Graf 35).

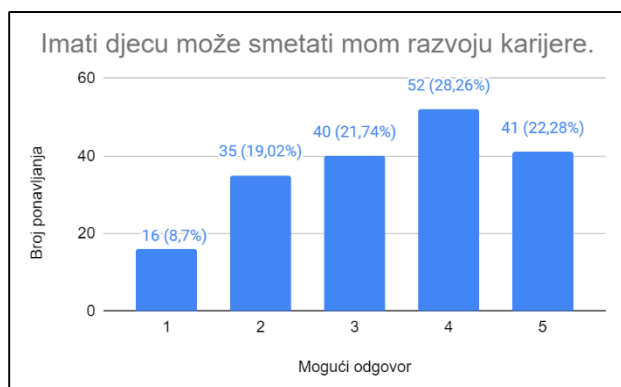

Graf 34. Imati djecu znatno ograničava slobodu.

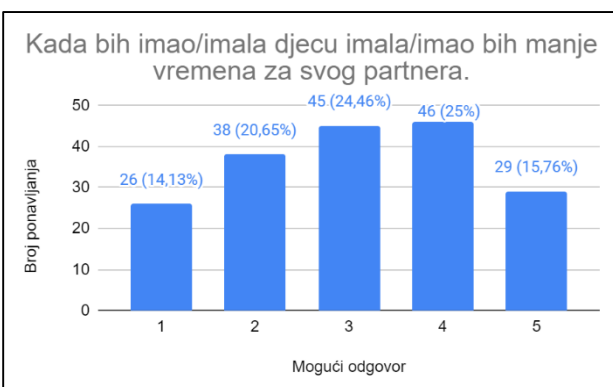

Graf 35. Imati djecu može dovesti do finansijskih problema i dugova.

Kroz sljedeća dva grafa možemo primijetiti kako su ispitanici podijeljeni u mišljenjima oko navedenih tvrdnji. Tako 8,7% ispitanika se u potpunosti se slaže s tvrdnjom „Imati djecu može smetati mom razvoju karijere“, njih 19,02% se ne slaže s tvrdnjom, 21,74% ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 28,26% ispitanika se slaže te 22,28% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 36). Nadalje, promatrajući tvrdnju „Kada bih imao/imala djecu imala/imao bih manje vremena za svog partnera“ također primjećujemo veliku podijeljenost mišljenja. 14,13% ispitanika smatra kako je tvrdnja u potpunosti netočna te bi imali jednaku količinu vremena s partnerom kao i bez djeteta. 20,65% ispitanika također vjeruje da im djeca ne bi toliko oduzimala vremena od partnera, ali nisu u potpunosti sigurni, 24,46% ispitanika nije sigurno bi li im djeca oduzimala vrijeme od partnera, dok 25% ispitanika smatra kako bi imali manje vremena za svog partnera te 15,76% ispitanika je u potpunosti sigurno da ne bi imali jednako vremena za svog partnera (Graf 37).

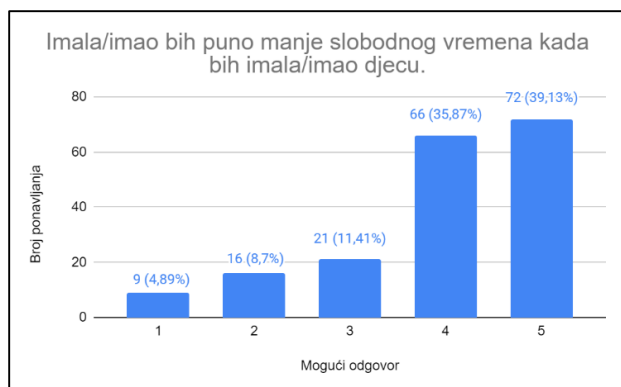

Graf 36. Imati djecu može smetati mom razvoju karijere.

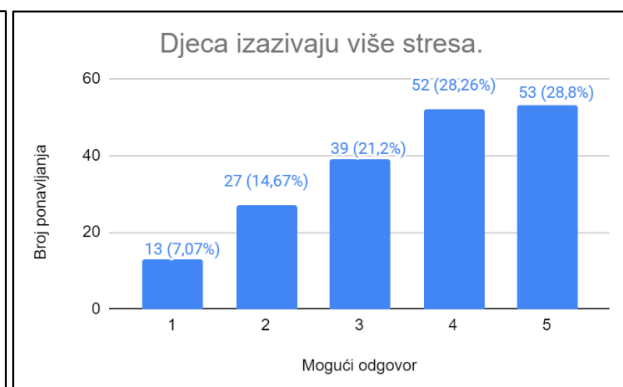

Graf 37. Kada bih imao/imala djecu imala/imao bih manje vremena za svog partnera.

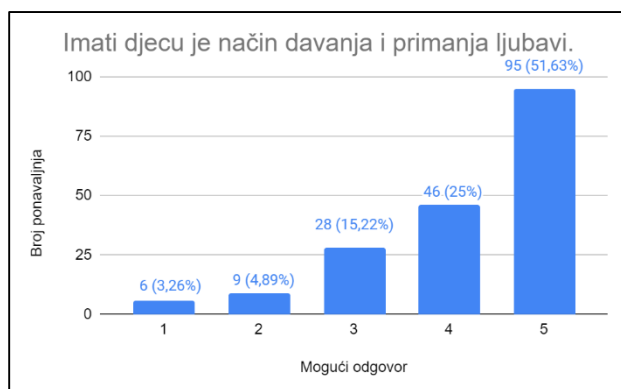
„Imala/imao bih puno manje slobodnog vremena kada bih imala/imao djecu“ tvrdnja je u kojoj se veliki broj ispitanika složio kao istinitoj. Točnije, 39,13% ispitanika se u potpunosti slaže da bi imali manje vremena s djecom, dok se 35,87% ispitanika djelomično slaže s tvrdnjom. Broj ispitanika koji se niti slaže niti ne slaže u vezi ove tvrdnje iznosi 11,41%, a oni koji se ne slažu iznose 8,7% ispitanika te ispitanici koji se u potpunosti ne slažu s istinitošću iznose 4,89% sudionika (Graf 38). Na tvrdnju „Djeca izazivaju više stresa“ većina ispitanika je odgovorila da se slaže (28,26%) i da se u potpunosti slaže (28,8%), dok se 21,2% ispitanika niti slaže niti ne slaže te se 14,67% ispitanika ne slaže s tvrdnjom, a 7,07% uopće ne slaže s tvrdnjom (Graf 39).

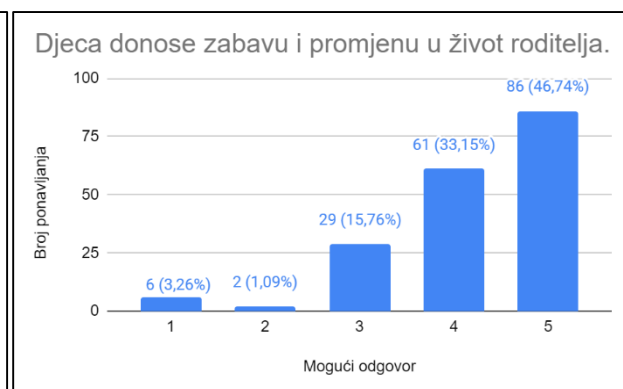
Graf 38. Imala/imao bih puno manje slobodnog vremena kada bih imala/imao djecu.

Graf 39. Djeca izazivaju više stresa.

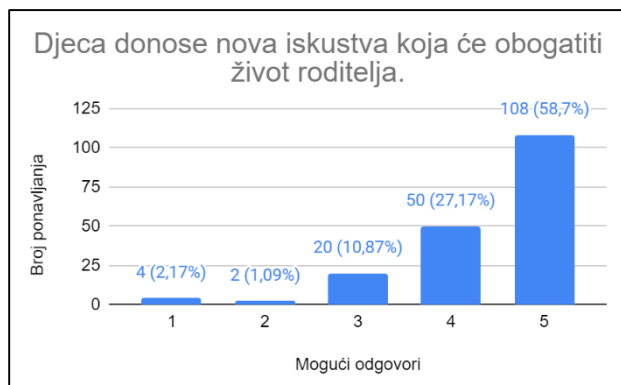
Graf 40. Imati djecu je način davanja i primanja ljubavi.

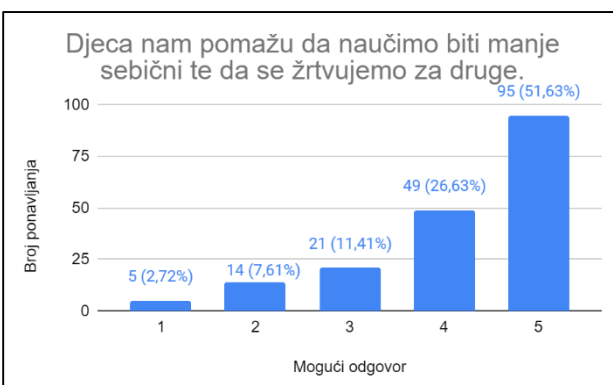
Graf 41. Djeca donose zabavu i promjenu u život roditelja.

Grafički prikaz 40. i 41. pokazuju nam kako se ispitanici pretežno slažu s tvrdnjama „Imati djecu je način davanja i primanja ljubavi“ i „Djeca donose zabavu i promjenu u život roditelja“. *Grafički prikaz 40.* pokazuje nam kako se 51,63% ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom, 25% ispitanika se djelomično slaže, dok se 15,22% ispitanika niti slaže niti ne slaže te se 4,89% ispitanika ne slaže s tvrdnjom i 3,26% ispitanika se uopće ne slaže s tvrdnjom (Graf 40). *Grafički prikaz 41.*, također nam donosi veliki postotak ispitanika koji se u potpunosti slažu (46,74%) i djelomično slažu (33,15%) s navedenom tvrdnjom, dok 15,76% ispitanika niti se slaže niti ne slaže te 1,09% ispitanika se ne slaže s tvrdnjom i 3,26% ispitanika se uopće ne slaže s tvrdnjom (Graf 41).

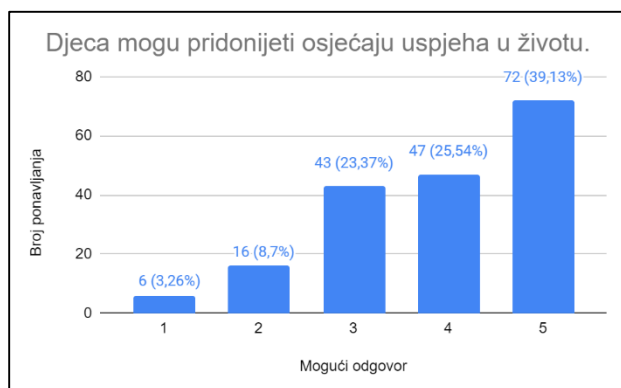
Nadalje, većina ispitanika (58,7%) se u potpunosti složila s tvrdnjom „Djeca donose nova iskustva koja će obogatiti život roditelja“, njih 27,17% se djelomično složilo s tvrdnjom, dok se 10,87% neodlučno. Preostalih 1,09% ispitanika se djelomično ne slaže s tvrdnjom, a 2,17% ispitanika se uopće ne slaže s tvrdnjom (Graf 42). Također, većinsko slaganje ispitanika s tvrdnjom pronalazimo u *Grafičkom prikazu 43.* gdje se 51,63% ispitanika u potpunosti slaže, a njih 16,63% djelomično slaže kako djeca pomažu naučiti roditelje da budu manje sebični i da se žrtvuju za druge, 11,41% ispitanika je neodlučno po ovom pitanju te ih samo 7,61% nije suglasno s ovom tvrdnjom i 2,72% u potpunosti nije suglasno (Graf 42). Posljednji grafički prikaz također prikazuje većinu glasova u potpunosti suglasnima (39,13%) s tvrdnjom „Djeca mogu pridonijeti osjećaju uspjeha u životu“, njih 25,54% je djelomično suglasno s tvrdnjom, dok je povećani broj ispitanika neodlučan u vezi tvrdnje (njih 23,37%). Samo 8,7% ispitanika se ne slaže s tvrdnjom i 3,26% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Graf 42. Djeca donose nova iskustva koja će obogatiti život roditelja.

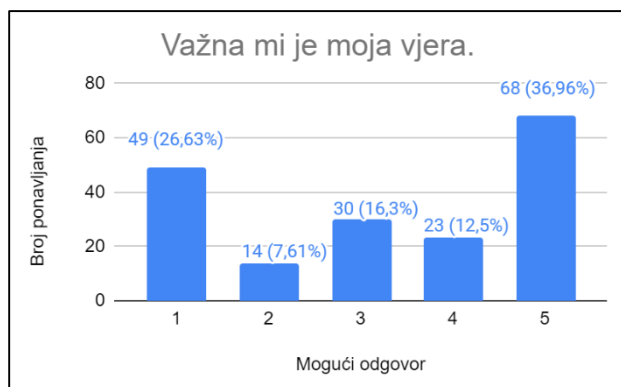
Graf 43. Djeca nam pomažu da naučimo biti manje sebični te da se žrtvuemo za druge.

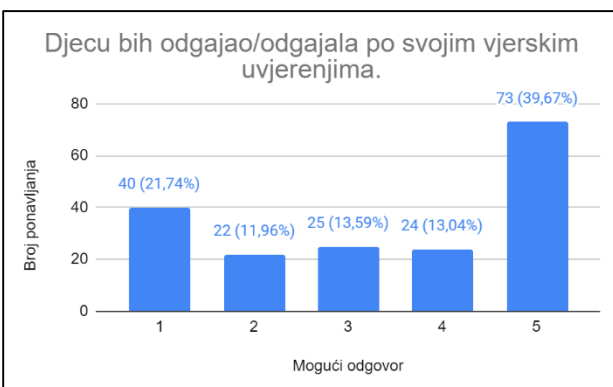
Graf 44. Djeca mogu pridonijeti osjećaju uspjeha u životu.

5.4. Stavovi studenata o vjeroispovijesti

Naredni dio anketnog upitnika ispitivao je kroz 5 tvrdnji kakvi su stavovi mladih ispitanika vezano za njihova vjerska uvjerenja i primjenu tih uvjerenja u odgoju.

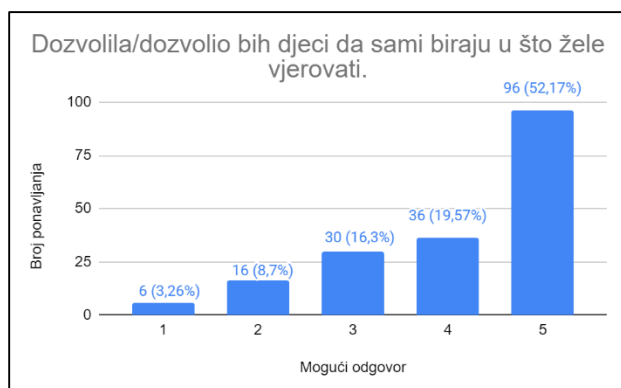
Graf 45. Važna mi je moja vjera.

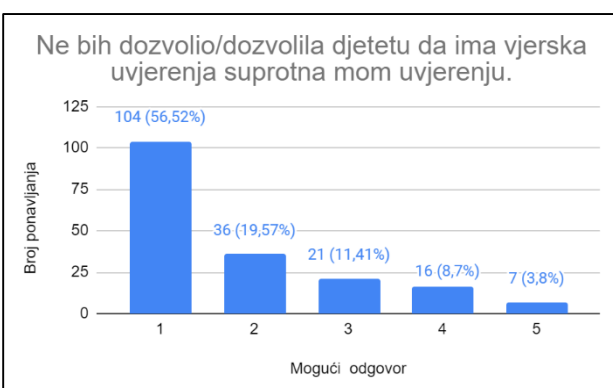
Graf 46. Djecu bih odgajao/odgajala po svojim vjerskim uvjerenjima.

Prve dvije tvrdnje prikazane u *grafičkom prikazu 45.* i *grafičkom prikazu 47.* donose slične reakcije ispitanika na tvrdnje. Tako se 26,63% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom „Važna mi je moja vjera“, njih 7,6% se ne slaže u potpunosti da im je važna njihova vjera, dok se 16,3% ispitanika ne može odlučiti je li im važna vjera ili nije, 12,5% ispitanika izjavljuje kako im je važna vjera te 36,96% ispitanika smatra da im je vjera izuzetno važna (Graf 45). Nadalje, veliki broj

ispitanika, čak njih 39,67% u potpunosti se slaže da bi odgajali djecu po svojim uvjerenjima. 13,04% ispitanika djelomično se slaže da bi odgajali djecu po uvjerenjima, a njih 13,59% ne zna bi li odgajali djecu po svojim vjerskim uvjerenjima ili ne. Nadalje, 11,96% ispitanika vjeruje kako ne bi odgajali djecu po svojim vjerskim uvjerenjima te 21,74% ispitanika smatra kako u potpunosti djecu ne bi odgajali prema svojim uvjerenjima (Graf 46).

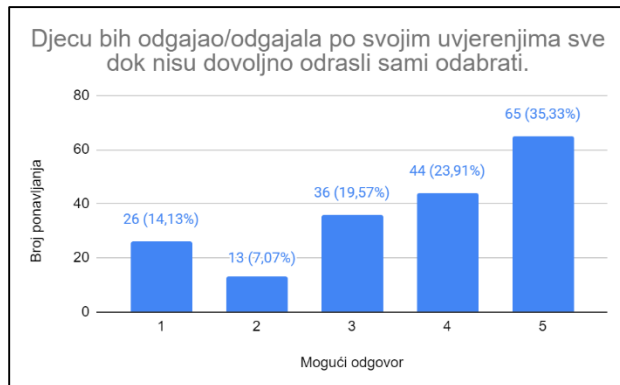
Graf 47. Dozvolila/dozvolio bih djeci da sami biraju u što žele vjerovati.

Graf 48. Ne bih dozvolio/dozvolila djetetu da ima vjerska uvjerenja suprotna mom uvjerenju.

Od 184 ispitanika njih 71,14% dozvolilo bi djeci da biraju ono u što žele vjerovati, dok 11,96% ispitanika ne bi dozvolilo da djeca biraju ono u što žele vjerovati. 16,3% ispitanika nije se odlučilo bi li dozvolilo djeci da vjeruju u ono što žele vjerovati (Graf 47). Međutim, kada promatramo tvrdnju „Ne bih dozvolio/dozvolila djetetu da ima vjerska uvjerenja suprotna mom uvjerenju“ primjećujemo kako više od pola ispitanika, njih 56,52% se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, 19,57% ispitanika se djelomično ne slaže s tvrdnjom, 11,41% ispitanika niti se slaže niti se ne slaže s tvrdnjom, 8,7% ispitanika se slaže s tvrdnjom, te samo 3,8% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom (Graf 48). Na kraju, posljednja tvrdnja u anketnom upitniku je „Djecu bih odgajao/odgajala po svom uvjerenju sve dok nisu dovoljno odrasli sami odabrati“. Ovdje se 35,33% ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom, njih 23,91% se slaže s tvrdnjom, dok se njih 19,57% niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom, dakle nisu sigurni, 7,07% ispitanika se ne slaže s tvrdnjom i 14,13% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Graf 49. Djecu bih odgajao/odgajala po svojim uvjerenjima sve dok nisu dovoljno odrasli sami odabrati.

6. RASPRAVA

Prema dobivenim rezultatima o tome žele li ispitanici imati djecu, utvrdili smo da 79% ispitanika ima želju postati roditelj. Također, od ukupnih ispitanika koji su u nekom vrstu odnosa (vezi, braku), veliki postotak ispitanika izjavio je da želi imati djecu u suprotnosti sa samcima koji su više birali da ne žele imati djecu. Obzirom da se bračni status smatra kao važan čimbenik u tome žele li pojedinci djecu, dobiveni rezultati odgovaraju očekivanjima (Natividade, 2020). Dobiveni podatci odgovaraju istraživanju od O'Laughlin (2001) gdje 80% ispitanika koji nisu bili roditelji imaju želju postati roditeljem u budućnosti. Za razliku od ovdje provedenog istraživanja, njihovo je također nudilo opciju „nisam siguran želim li postati roditeljem“ s čijim uključivanjem u ukupni zbroj ispitanika koji bi u budućnosti mogli postati roditeljima iznosi 97%. Također, većinski odgovor ispitanika u kojemu izražavaju želju za dvoje djece odgovara istraživanju provedenom u Švedskoj, u kojoj je utvrđen ideal obitelji s dvoje djece (Lampic, 2006). Nadalje, jedno od glavnih pitanja istraživanja bilo je postoji li povezanost između vjeroispovijesti i želje za roditeljstvom, što je prema dobivenim rezultatima utvrđeno kao istinito. Pokazalo se da 86% ispitanika koji su se izjasnili kao vjernici žele imati djecu, dok mali postotak njih ne želi imati djecu. Nasuprot tome, od ispitanika koji se nisu izjasnili kao vjernici veći broj ne želi imati djecu, dok oni koji žele, također se većinski opredjeljuju za dvoje djece. Dobiveni rezultati slažu se s pretpostavkom da pojedinci koji su uključeni u neku vjersku zajednicu imaju veću vjerojatnost željeti postati roditeljem, zbog utjecaja vjerskih sistema na vrijednosti pojedinaca i promjenu prioriteta koju vjerska zajednica postavlja (Poston, 1986). Pregledavajući podatke o tome kada ispitanici žele imati prvo, a kada zadnje dijete, primjećujemo kako se najveći broj sudionika koji žele djecu odlučio za dob od 27 do 30 godina za prvo dijete i 30 do 34 godine za drugo dijete. Dobiveni rezultati slični su rezultatima Švedskog istraživanja gdje više od polovica ispitanika želi imati zadnje dijete u dobi od 35. do 44. godine života, dok je želja za prvim djetetom usredotočena na dob od 25 do 34 godine života (Lampic, 2006). Podatci vezani za stavove studenata o roditeljstvu (Graf 13-33) većinski imaju odgovore „u potpunosti se slažem“ kada se tvrdnje odnose na osjećaje pojedinaca prema djeci, želji za ostvarivanjem vlastite obitelji, majčinstva i očinstva, mogućnosti uživanja u djeci, promatranja njihovog rasta i razvoja, dok tvrdnje koje se odnose na privatne, ili više 'sebične' osjećaje zbog kojih bi pojedinci željeli imati djecu, poput želje da ih se netko sjeća ili brine za njih kada su stari, da ispunjavaju svoje snove kroz djecu ili koriste djecu kao ekonomsku pomoć su većinski rezultirale odgovorima „u potpunosti se ne slažem“. Dobiveni

odgovori prikazuju ne samo moralne stavove ispitanika, već njihovu percepciju o roditeljstvu prije nego li su imali prilike iskusiti ga. Obzirom da sve tvrdnje iziskuju od ispitanika da zamisle sebe u budućnosti u ulozi roditelja, postoji mogućnost da ispitanici netočno ili nelogično zaključuju o određenim varijablama koje će utjecati na njihov život tada, poput financijske stabilnosti, usamljenosti, želje za nasljedstvom i sl. Ovime se želi izraziti da mogući 'moralni' odgovori ispitanika u trenutnom stanju ne bi zvučali jednako ukoliko bi bili ispunjeni u trenutku kada već imaju djecu (Natividade, 2020). Kada se promatraju daljnje tvrdnje koje navode određene prednosti i nedostatke roditeljstva (Graf 34-44), primjećujemo kako ispitanici podjednako predviđaju nesklad između roditeljstva i razvoja karijere. Iako se većina ispitanika slaže s tvrdnjama da djeca donose zabavu u život roditelja, također se slažu da donose i promjenu, a ta promjena nužno ne donosi samo pozitivne situacije u život. Strah da djeca smetaju razvoju karijere, uspjehu u poslu i razvoju vlastitih vještina odgovara prijašnjim istraživanjima u kojima većina žena ima pesimističan pogled na odnos karijere i majčinstva, promatrajući majčinstvo kao smetnju, smatrajući da njihova vrijednost na tržištu rada propada i da briga za dijete znači manjak vremena za posvećivanje radu i karijeri (Kemkes-Grottenthaler, 2003). Nadalje, promatrajući rezultate tvrdnji vezanih za odgoj po vjeri (Graf 45-49), primjećujemo zanimljive odgovore. Kako većina ispitanika odgovara da im je važna njihova vjera (49,46%) nije iznenađujuće kako bi većina ispitanika odgajala djecu po svojim vjerskim uvjerenjima. Međutim, zanimljivost se pojavljuje u odgovorima na tvrdnje „Dozvolila/dozvolio bih djeci da sami biraju u što žele vjerovati“ (Graf 47) i „Ne bih dozvolio/dozvolila djetetu da ima vjerska uvjerenja suprotna mom uvjerenju“ (Graf 48). S prvom tvrdnjom ispitanici se većinski u potpunosti slažu, što je zanimljivo obzirom da je većina ispitanika prethodno odgovorila kako bi odgajali djecu po svom uvjerenju. Nadalje, u drugoj tvrdnji primjećujemo kako se ispitanici skoro jednako većinski u potpunosti ne slažu s tvrdnjom, što je, također u suprotnosti s prethodno izraženim stajalištima. Drugačije ponašanje prema vlastitoj vjeri među roditeljima može imati pozitivne, ali i negativne posljedice na djecu, obzirom da odnosi prema vjeri oblikuju strukturu i atmosferu u kojoj djeca odrastaju. Obitelji koje su predane svojoj vjeri (Petts i Knoester, 2007) češće izražavaju veću toleranciju i poštovanje prema ljudima u svojoj okolini što pozitivno djeluje na dječju razvoj. Također, kroz povijest možemo primijetiti kako je vjerski odgoj sposoban razviti dobru socijalizaciju, motivirati pojedinca i usmjeriti ga, postaviti mu dobre vrijednosti i stvoriti ispravno moralno rasuđivanje (Smith, 2003).

Kada obratimo pozornost na postavljena pitanja možemo primijetiti kako određena pitanja nažalost nisu dovoljno jasna, odnosno određena pitanja su zahtijevala veću preciznost u definiranju kako bi se primio ispravniji odgovor od ispitanika. Ovakav propust može se ispraviti preciznijim definiranjem pitanja, kao i prilaganjem primjerenog odgovora ili oblika odgovora koji očekujemo od studenata. Na primjer, pod pitanjem „Vrsta studija“ dobili bi preciznije odgovore da smo naveli primjer odgovora koji očekujemo, poput „humanistički studij“. Također, iako se ovo ispitivanje usredotočilo na ispitanike i njihovu želju da svjesno postanu roditelji, potrebno je osvijestiti činjenicu da se ponekad roditeljstvo dogodi i neplanirano, bez očekivanja ili nadanja roditelja te kako rađanje djece nije uvijek posljedica želje za stvaranjem vlastite obitelji, već može biti rezultat želje za dokazivanjem vlastite sposobnosti rađanja.

7. ZAKLJUČAK

Roditeljstvo nije jednostavna pojava. Ona zahtjeva mnogo strpljenja, energije i odlučnosti. Upravo ovi razlozi odgovaraju na pitanje zašto se određeni pojedinci ne odlučuju na roditeljstvo. Međutim, zadovoljstvo koje proizlazi iz roditeljstva nešto je nemjerljivo i neusporedivo te nam objašnjava zašto se drugi pojedinci odlučuju postati roditeljima. Analizom brojne literature i dobivenih rezultata istraživanja možemo primijetiti kako se veliki broj mladih ljudi želi okušati u izazovu roditeljstva. Iako biti roditeljem nije jednostavno i ono predstavlja brojne izazove, od manjka slobodnog vremena do veće odgovornosti, veliki broj studenata se izražava spremnim za takve promjene. Studenti koji su se već nalazili u nekoj vrsti odnosa za vrijeme provođenja ovog istraživanja češće su izjavljivali kako žele postati roditeljem, u suprotnosti s ispitanicima koji se nisu nalazili u nikakvom odnosu. Ovakav rezultat ne djeluje neočekivano, pogotovo obzirom na očekivanja koja predlažu da pojedinci koji su u sigurnom odnosu više razmišljaju u smjeru osnivanja obitelji i budućoj djeci, dok samcima takvi planovi nisu nužno prioriteta. Kroz istraživanje vjeroispovijesti i njezine važnosti u odgoju možemo reći kako su rezultati očekivani. Ispitanici kojima je važna vjera i izražavaju određenu opredijeljenost imaju želju prenijeti svoje vjerske stavove na svoju djecu, u želji da ih odgoje na načine koje vide ispravnima i vrijednima, u nadi da će njihova djeca također usvojiti iste vrijednosti i nastaviti ih održavati kroz život. Svi ovi dobiveni rezultati pokazuju nam kako studenti Hrvatskih sveučilišta većinski imaju želju jednoga dana postati roditeljem te kako njihova želja za roditeljstvom djelomično proizlazi i iz njihove vjerske opredijeljenosti, čime zaključujemo kako postoji povezanost između stavova koje studenti imaju o roditeljstvu i stavova koje imaju prema vjeroispovijesti.

8. POPIS LITERATURE

1. Arendell, T. (2000). Conceiving and investigating motherhood: The decade's scholarship. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4): 1192-1207. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/1566731> (04.08.2023.)
2. Berk, L.E. (2015), *Dječja razvojna psihologija*. Jastrebarsko: Naknada Slap
3. *Biblija*. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006.
4. Brini, E. (2020), Childlessness and low fertility in context: evidence form a multilevel analysis on 20 European countries. *Genus*, 76(6). Dostupno na: <https://doi.org/10.1186/s41118-020-00074-7> (06.08.2023.)
5. Brooks, J. B. (2013), *The process of parenting*. New York: McGraw Hill
6. Brust Nemet, Maja, Gabrijela Vrdoljak i Viktorija Livaja Budaić. "Roditeljski stilovi i uključenost očeva u odgoj." *Jahr* 12, br. 1 (2021): 107-125. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/263659> (04.08.2023.)
7. Buljan Flander, G. i sur. (2018), *Znanost i umjetnost odgoja: Praktični priručnik o suvremenom odgoju za roditelje i odgojitelje*. Sveta Nedjelja: Geromar
8. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006), *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
9. Ćorić, Š.Š. (1998), *Psihologija religioznosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap
10. Gerson, K. (2010), *The Unfinished Revolution. How a New Generation Is Reshaping Family, Work, and Gender in America*. New York: Oxford University Press
11. Gregory, E. (2007), *Ready. Why women are embracing the new later motherhood*. New York: Basic Books.
12. Hagestad, G. O. (1986), Dimensions of time and the family. *American Behavioral Scientist*, 29(6): 679-694. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/000276486029006004>. (04.08.2023.)
13. Halme, N. i sur. (2007), The Effect of Parenting Stress on Fathers' Availability and Engagement. *Routledge*, 12(1): 13-26. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/13575270500526220>. (04.08.2023.)

14. Hazdovac Bajić, N. (2019). (P)ostati ateist – formiranje nereligioznih identiteta među članovima organizacija nereligioznih i ateista u Hrvatskoj. *Društvena istraživanja*, 28(3): 461-482. Dostupno na: <https://doi.org/10.5559/di.28.3.05>. (04.08.2023.)
15. Juul, J. (2016), *Kako biti vođa vučjeg čopora*. Zagreb: OceanMore
16. Kemkes-Grottenthaler, A. (2003), Postponing or rejecting parenthood? Results of a survey among female academic professionals. *Journal of Biosocial Science*, 35: 213-226. Dostupno na: DOI: [10.1017/s002193200300213x](https://doi.org/10.1017/s002193200300213x). (04.08.2023.)
17. Kowlessar, O. i sur. (2014), First-time fathers' experiences of parenting during the first year. *Routledge*, 33(1): 4-14. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/02646838.2014.971404>. (04.08.2023.)
18. Krunoslav, N., Zrinščak, S. (2019). Između distancirane crkvenosti i intenzivne osobne religioznosti: religijske promjene u hrvatskom društvu od 1999. do 2018. godine. *Društvena istraživanja*, 28(3), 371-390. Dostupno na: <https://doi.org/10.5559/di.28.3.01> (04.08.2023.)
19. Kušević, B (2013), Odgojne implikacije odgođenog roditeljstva. *Pedagoška istraživanja*, 10(1): 81-101.
20. Lampic, C., Skoog Svanberg, A., Karlström, P., Tydén, T. (2006), Fertility awareness, intentions concerning childbearing, and attitudes towards parenthood among female and male academics. *Human Reproduction*, 21(2): 558-564. Dostupno na: DOI: [10.1093/humrep/dei367](https://doi.org/10.1093/humrep/dei367). (04.08.2023.)
21. Ljubetić, M. (2007), *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor
22. Macuka, I. (2022), Pregled suvremenih izazova u roditeljstvu. *Suvremena psihologija*, 25(1): 71-88. Dostupno na: DOI: 10.21465/2022-SP-251-05
23. Marinović-Bobinac, A. (1995), Necrkvena Religioznost u Hrvatskoj. *Društvena istraživanja*, vol. 4, br. 6(20): 853-866. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/32256> (06.08.2023.)
24. McLaughlin, K., Muldoon, O. (2014), Father Identity, Involvement and Work-Family Balance: An In-depth Interview Study. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 24(5): 439-452). Dostupno na: <https://doi.org/10.1002/casp.2183>. (04.08.2023.)

25. Natividade, J.C. i sur., (2020), Desire to have children: validity evidence of an instrument. *Psicologia Clínica*, 32(2): 273-294. Dostupno na: DOI:[10.33208/PC1980-5438v0032n02A04](https://doi.org/10.33208/PC1980-5438v0032n02A04). (04.08.2023.)
26. Obiteljski zakon (2015), *Narodne novine* 1992, Zagreb. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_09_103_1992.html (06.04.2023.)
27. O'Laughlin, E, Anderson, V. (2001), Perceptions of Parenthood Among Young Adults: Implications for Career and Family Planning. *The American Journal of Family Therapy*, 29: 95-108.
28. Pascoletti, C. (2015), *Put do dobrog roditelja*. Zagreb: Trsat
29. Pavković, D. (2021), Imati obitelj s troje ili više djece u današnjem društvu: zastarjeli trend ili nemoguće za ostvariti u životu? *Mimladi.hr*. Dostupno na: <https://mimladi.hr/2021/09/03/imati-obicelj-s-troje-ili-vise-djece-u-danasnjem-drustvu-zastarjeli-trend-ili-nemoguće-za-ostvariti-u-zivotu/> (04.08.2023.)
30. Pernar, Mirjana. "Parenthood." *Medicina Fluminensis* 46, br. 3 (2010): 255-260. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/59248> (04.08.2023.)
31. Petts, R.J., Knoester, C. (2007), Parents' religious heterogamy and children's well-being. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 46(3), 373-389. Dostupno na: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2007.00364.x> (04.08.2023.)
32. Poston, D.L. i sur. (1986), Patterns of Childlessness among Catholic and Non-Catholic Women in the U.S.: A Log-Linear Analysis. *Sociological Inquiry*, 56(4): 507-522. Dostupno na: <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.1986.tb01175.x> (04.08.2023.)
33. Rosić, V. (1998), *Obiteljska pedagogija*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci
34. Rosić, V., Zloković, J. (2002), *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Graftrade
35. Rossi, A. S. (1980). Life-span theories and women's lives. *Signs*, 6(1): 4-32. Dostupno na: <https://doi.org/10.1086/493773> (04.08.2023.)
36. Siegel, D.J., Hartzell, M. (2019), *Unutarnji svijet roditeljstva*. Split: Harfa
37. Smith, C. (2003), Religious participation and parental moral expectations and supervision of american youth. *Journal for the Scientific study of Religion*, 44(4): 414-424. Dostupno na: <https://doi.org/10.2307/3512218> (04.08.2023.)

38. Snell, W.E. i sur. (2005), Parenting perfectionism and the parenting role. *Personality and Individual Differences*, 39(3): 613-624. Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.02.006> (04.08.2023.)
39. *Statističke informacije* (2022), Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
40. Tsabary, S. (2019), *Svjesni roditelji – Mijenjamo sebe, osnažujemo svoju djecu*. Split: Harfa
41. Tucak Junaković, I., Ahmeti, I. (2011), Motivacija za roditeljstvo i briga za mlade naraštaje u mlađih i sredovječnih roditelja. *Društvena istraživanja*, 21(2(116)): 363-382. Dostupno na: <https://doi.org/10.5559/di.21.2.04> (04.08.2023.)
42. URL 1: Klub očeva rastimo zajedno, <https://www.rastimozajedno.hr/klub-oceva/prilozi-za-roditelje-klub-oceva/> (10.05.2023.)
43. Vrcelj, S. (2019), Majčinstvo – podloga familijarizacije odgojno-obrazovnih ustanova. *JADR*, 10(1): 109-128. Dostupno na: <https://doi.org/10.21860/j.10.1.6> (04.08.2023.)
44. Zdenković, R. (2012), *Odgojni stilovi roditeljstva*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.poliklinika-djeca.hr/za-roditelje/izazoviroditeljstva/odgojni-stilovi-roditeljstva/> (04.04.2023.)

9. POPIS TABLICA I SLIKA

Tablica 1. Usporedba odgojnih stilova (Berk, 2015)

Tablica 2. Ostali odgojni stilovi (Pascoletti, 2015)

Tablica 3. Podjela ispitanika obzirom na spol

Graf 1. Dob ispitanika.

Graf 2. Mjesto studiranja ispitanika.

Graf 3. Vrsta studija ispitanika.

Graf 4. Vrsta obitelji u kojoj su ispitanici odrasli.

Graf 5. Broj djece u obitelji.

Graf 6. Status odnosa ispitanika.

Graf 7. Koliko djece ispitanici žele imati.

Graf 8. Vjersko opredjeljenje ispitanika.

Graf 9. Koliko želite imati djece? – Kršćani.

Graf 10. Koliko želite imati djece? – Ateisti, agnostici i neopredijeljeni.

Graf 11. S koliko godina sudionici žele imati prvo dijete.

Graf 12. S koliko godina ispitanici žele imati zadnje dijete.

Graf 13. Želim imati djecu kako bi mogao/mogla osnovati vlastitu obitelj.

Graf 14. Djeca mi donose radost.

Graf 15. Osjećala/osjećao bih se uspješno kada bih imao/imala djecu.

Graf 16. Vjerujem da je imati djecu isprana stvar.

Graf 17. Želim imati vlastitu djecu kako bi mogla/mogao uživati u njihovom odrastanju.

Graf 18. Vjerujem da je imati djecu važan dio života i ne želim to propustiti.

Graf 19. Želim imati djecu kao dokaz ljubavi prema partneru.

Graf 20. Djeca bi obogatila moj život.

Graf 21. Uživala/uživao bih u izazovu brige za dijete.

Graf 22. Želim ispuniti životnu ulogu majke/oca.

Graf 23. Želim imati djecu kako bi me se netko sjećao nakon smrti.

Graf 24. Želim imati djecu kako bi se netko mogao brinuti za mene u starosti.

Graf 25. Želim imati djecu kako bi dokazala/dokazao da sam odrasla/odrastao kao osoba

Graf 26. Želim imati dijete zato što većina mojih prijatelja ima/želi imati djecu.

Graf 27. Osjećam da moram imati djecu zbog pritiska okoline.

Graf 28. Kao odrasli djeca bi mi pomogla brinuti se za obitelj ekonomski ukoliko je potrebno.

Graf 29. Imati djecu daje svrhu životu.

Graf 30. Kroz dijete mogu ostvariti ono što sam/sama nisam postigao/postigla.

Graf 31. Želim imati djecu kako bi ona upotpunila moju obitelj.

Graf 32. Želim imati djecu kako bih se osjećala/osjećao bliže sa partnerom.

Graf 33. Želim imati djecu jer mi se to čini stimulativno i zabavno.

Graf 34. Imati djecu znatno ograničava slobodu.

Graf 35. Imati djecu može dovesti do financijskih problema i dugova.

Graf 36. Imati djecu može smetati mom razvoju karijere.

Graf 37. Kada bih imao/imala djecu imala/imao bih manje vremena za svog partnera.

Graf 38. Imala/imao bih puno manje slobodnog vremena kada bih imala/imao djecu.

Graf 39. Djeca izazivaju više stresa.

Graf 40. Imati djecu je način davanja i primanja ljubavi.

Graf 41. Djeca donose zabavu i promjenu u život roditelja.

Graf 42. Djeca donose nova iskustva koja će obogatiti život roditelja.

Graf 43. Djeca nam pomažu da naučimo biti manje sebični te da se žrtvujemo za druge.

Graf 44. Djeca mogu pridonijeti osjećaju uspjeha u životu.

Graf 45. Važna mi je moja vjera.

Graf 46. Djecu bih odgajao/odgajala po svojim vjerskim uvjerenjima.

Graf 47. Dozvolila/dozvolio bih djeci da sami biraju u što žele vjerovati.

Graf 48. Ne bih dozvolio/dozvolila djetetu da ima vjerska uvjerenja suprotna mom uvjerenju.

Graf 49. Djecu bih odgajao/odgajala po svojim uvjerenjima sve dok nisu dovoljno odrasli sami odabrati.

10. PRILOZI

Prilog 1: Anketni upitnik

Br.	Stavovi o mogućnosti budućeg roditeljstva	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1.	Želim imati djecu kako bi mogao/mogla osnovati vlastitu obitelj.	1	2	3	4	5
2.	Djeca mi donose radost.	1	2	3	4	5
3.	Želim imati vlastitu djecu kako bi mogla/mogao uživati u njihovom odrastanju.	1	2	3	4	5
4.	Vjerujem da je imati djecu ispravna stvar.	1	2	3	4	5
5.	Osjećala/osjećao bih se uspješno kada bih imao/imala djecu.	1	2	3	4	5
6.	Vjerujem da je imati djecu važan dio života i ne želim to propustiti.	1	2	3	4	5
7.	Želim imati djecu kao dokaz ljubavi prema partneru.	1	2	3	4	5
8.	Djeca bi obogatila moj život.	1	2	3	4	5
9.	Uživala/uživao bih u izazovu brige za dijete.	1	2	3	4	5
10.	Želim ispuniti životnu ulogu majke/oca.	1	2	3	4	5
11.	Želim imati djecu kako bi me se netko sjećao nakon smrti.	1	2	3	4	5
12.	Želim imati djecu kako bi se netko mogao brinuti za mene u starosti.	1	2	3	4	5

13.	Želim imati djecu kako bi dokazao/dokazala da sam odrasla/odrastao kao osoba.	1	2	3	4	5
14.	Želim imati dijete zato što većina mojih prijatelja ima/želi imati djecu.	1	2	3	4	5
15.	Osjećam da moram imati djecu zbog pritiska okoline.	1	2	3	4	5
16.	Kao odrasli, djeca bi mi pomogla brinuti se za obitelj ekonomski ukoliko je potrebno.	1	2	3	4	5
17.	Imati djecu daje svrhu životu.	1	2	3	4	5
18.	Kroz dijete mogu ostvariti ono što sam/sama nisam postigla/postigao.	1	2	3	4	5
19.	Želim imati djecu kako bi ona upotpunila moju obitelj.	1	2	3	4	5
20.	Želim imati djecu kako bih se osjećala/osjećao bliže sa partnerom.	1	2	3	4	5
21.	Želim imati djecu jer mi se to čini stimulativno i zabavno.	1	2	3	4	5

Br.	Prednosti i nedostatci	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1.	Imati djecu znatno ograničava slobodu.	1	2	3	4	5
2.	Imati djecu može dovesti do financijskih problema i dugova.	1	2	3	4	5
3.	Imati djecu može smetati mom razvoju karijere.	1	2	3	4	5
4.	Kada bih imao/imala djecu, imala bih manje vremena za svog partnera.	1	2	3	4	5
5.	Imala/imao bih puno manje osobnog vremena kada bih imao/imala djecu.	1	2	3	4	5
6.	Djeca izazivaju više stresa.	1	2	3	4	5
7.	Imati djecu je način davanja i primanja ljubavi.	1	2	3	4	5
8.	Djeca donose zabavu i promjenu u život roditelja.	1	2	3	4	5
9.	Djeca donose nova iskustva koja će obogatiti život roditelja.	1	2	3	4	5
10.	Djeca nam pomažu da naučimo biti manje sebični te da se žrtvujemo za druge.	1	2	3	4	5
11.	Djeca mogu pridonjeti osjećaju uspjeha u životu.	1	2	3	4	5

Br.	Vjera	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1.	Važna mi je moja vjera.	1	2	3	4	5
2.	Djecu bih odgajao/odgajala po svojim vjerskim uvjerenjima.	1	2	3	4	5
3.	Dozvolila/dozvolio bih djeci da sami biraju u što žele vjerovati.	1	2	3	4	5
4.	Ne bih dozvolio/dozvolila djetetu da ima vjerska uvjerenja suprotna mom uvjerenju.	1	2	3	4	5
5.	Djecu bih odgajao/odgajala po svojim uvjerenjima sve dok nisu dovoljno odrasli sami odabrati.	1	2	3	4	5

Pitanja vezana za sociodemografska obilježja studenata

1. Spol (zaokruži):   M   Ž
2. Dob (napisi):   _____
3. Razina studija:
  1. preddiplomska
  2. diplomatska
4. Vrsta studija (napisi): _____
5. Vrsta obitelji u kojoj ste odrasli:
  1. jednoroditeljska obitelj
  2. obitelj s oba biološka roditelja
  3. obitelj u kojoj jedan od roditelja nije djetetov biološki roditelj
  4. obitelj s posvojenom djecom
  5. nešto drugo (što?):   _____
6. Broj djece u obitelji
  1. Jedno
  2. Dvoje
  3. Troje
  4. Četvero ili više
7. Što se odnosi na Vas?
  1. Samac
  2. U vezi
  3. Zaručen
  4. U braku
8. Koje je vaše vjersko opredjeljenje?
  1. Kršćanin
  2. Ateist
  3. Agnostik
  4. Drugo (što?) _____
9. Koliko želite imati djece?
  1. Ni jedno
  2. Jedno
  3. Dvoje
  4. Troje
  5. Četvero ili više

10. S koliko godina biste htjeli imati prvo dijete?

1. Ne želim imati djecu
2. 20-23 godine
3. 24-26 godina
4. 27-30 godina
5. 31-35 godina
6. 36 i više godina

11. S koliko godina biste htjeli imati zadnje dijete?

1. Ne želim imati djecu
2. 25-29 godina
3. 30-34 godine
4. 35-39 godina
5. 40-44 godine
6. 45-50 godina

11. SAŽETAK

Povezanost stavova o roditeljstvu i vjeroispovijesti kod studenata Hrvatskih sveučilišta

Ovaj diplomski rad istražuje povezanost stavova o roditeljstvu i vjeroispovijesti kod studenata Hrvatskih sveučilišta. Cilj rada bio je utvrditi postojanje povezanosti između stavova studenata o roditeljstvu i njihovih stavova o vjeroispovijesti. Unutar ovog konteksta fokus se stavlja na stavove studenata o vlastitom potencijalnom roditeljstvu, na vjeroispovijest studenata, na postojanje povezanosti između vjeroispovijesti i želje za roditeljstvom te na mišljenja studenata o mogućim prednostima, kao i nedostacima roditeljstva. Prvo, važno je objasniti pojam roditeljstva, promjene koje ono donosi u život pojedinaca, kao i promjene koje se događaju u budućim majkama i očevima. Nadalje, majke i očevi različito doživljavaju ulogu roditelja te se samim time njihovo ispunjavanje te uloge razlikuje. Svaki roditelj ima svoj prilagođeni odgojni stil koji razvija kroz život i kojim se trudi ispuniti potrebe svoje obitelji. Naravno, uz roditeljstvo dolaze brojni čimbenici koji utječu na njega, od kojih neki dovode do odgađanja postajanja roditeljem. Također, primijećeno je kako pripadanje određenoj vjeroispovijesti može pozitivno utjecati na obiteljski život. Kako bi se što bolje obuhvatili stavovi studenata ispitivanje se provodilo kroz anonimno anketiranje gdje se koristio upitnik s pitanjima zatvorenog tipa. Ovakvim upitnikom olakšalo se prikupljanje stavova i mišljenja studenata koji su sudjelovali u istraživanju. Rezultati istraživanja pokazali su kako većina sudionika želi postati roditeljem te kako sudionici koji se izražavaju kao članovi određene vjerske skupine imaju veću želju postati roditeljima od ispitanika koji nisu vjernici. Ovime zaključujemo kako postoji povezanost između stavova koje studenti imaju prema roditeljstvu i stavova koje imaju prema vjeroispovijesti.

Ključne riječi: roditeljstvo, majčinstvo, očinstvo, vjeroispovijesti, suvremena obitelj, stavovi studenata

12. SUMMARY

Connection Between Parenthood and Religion Among Croatian University Students

The aim of this thesis is to discover connection between parenthood and religion among Croatian university students. The goal of the thesis was to determine a possible connection between students' attitudes towards parenthood and their attitudes towards religion. In this context the focus was aimed at students' attitudes regarding personal potential parenthood, on students' religious beliefs, on the existing connection between religion and the desire for parenthood and on the ideas students had regarding potential advantages and disadvantages in parenthood. For starters, it is important to define parenthood, changes it brings into the life of an individual, as well as changes that happen to future mothers and fathers. Furthermore, mothers and fathers differently perceive parenting roles, which is the reason why they act differently as parents. Every parent has a personalised educational system which they develop through life and through which they try to fulfil their family's needs. Of course, there are many factors that affect parenthood, some of which might lead to postponed parenthood. Also, it has been noticed that belonging to a specific religion can be beneficial to family life. In interest of retaining students' attitudes as best as possible, research was done through anonymous pooling where we used a questionnaire with closed type questions. This type of a questionnaire made it easier to collect attitudes and thoughts from students that took part in the research. Results of the research showed that many participants have a desire to become parents one day, and that those who stated they belonged to a certain religion had higher results of wanting to become parents than participants who did not belong to a religion. Through these results we can conclude there is a connection between attitudes students have towards parenthood and attitudes they have towards religion.

Key words: parenthood, motherhood, fatherhood, religion, modern family, students' attitudes